

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2 40
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Protest

Văzând acum înaintea noastră proiectele militare înaintate Camerei Ungare spre pertractare din partea guvernului Khuen-Héderváry și văzând în aceste proiecte concesiile enorme, ce s'au făcut pentru maghiarizarea armatei comune îndeosebi cu privire la limba de pertractare a proceselor militare, cu adâncă mâhnire protestăm împotriva călcării în picioare a drepturilor popoarelor nemaghiare din această țară.

În fața situațiunii extraordinare de grave atât din punctul de vedere al principiului de egală îndreptățire a tuturor popoarelor Monarhiei habsburgice, cât și în considerarea faptului, că prin noile reforme militare se zguduie unitatea armatei comune, care singură mai putea să garanteze existența imperiului habsburgic ferită de zguduiri interne: comitetul nostru național are sfânta datorie să încerce o manifestație de protestare din partea tuturor neamurilor nemaghiare din patrie, iară întrucât aceasta nu ar succede, dator este comitetul național, ca în numele poporului român din Ungaria și Transilvania să așeze acest protest tuturor factorilor, sunt chemați să ferească Monarhia habsburgică de primejdia decompunerii. Milioane și jumătate de Români, cari trăiesc în Statul-Ungar și au fost vecinic prieteni ai tronului și patriei nu pot suferi fără cuvânt hotărâtor să li-se face

prin desconsiderarea desăvârșită a limbei lor în armată, ci ca un singur om trebuie să-și ridice cuvântul său de cel mai energetic protest, care să fie auzit de toți aceia, pe cari îi privește.

Deputaților noștri naționali le revine acum greaua sarcină, ca în parlament fără nici o șfială să reprezinte mâhnirea și adâncă îndârjire a întreg neamului românesc în fața atentatului, ce se plănuiește acum și în cadrele armatei comune împotriva neamurilor nemaghiare din Ungaria.

Am fost și suntem credincioși tronului și patriei, dar simțim înclăstându-ni-se inima de durere, când vedem că pentru serviciile noastre aduse tronului și patriei în decursul atâtor veacuri pline de suferinți, noi, cari mai vârtos ne-am vărsat sângele în contra tuturor năvălitorilor dușmani ai acestei alcătuirii de stat, unde trăim, suntem priviți ca fii mașteri ai tronului și ai patriei.

Două din trei părți a armatei comune de pe teritorul Ungariei e absolut desconsiderată și expusă primejdiei de a se vâri în mijlocul ei ura împotriva instituției, care o dă în mâna maghiarizării forțate. Noi Românii cu 9 regimente române, ori în majoritate românești (31, 50, 51, 62, 63, 64 din Ardeal, și 33, 43, 37 din Ungaria) suntem extradați ca material de maghiarizare pentru cele 16 regimente maghiare ori în majoritate ungurești. Croația cu 6 regimente are limba croată de pertractare, iar noi cu 9 regimente suntem batjocoriți în modul cel mai infam. Din cele 6 corpuri de armată din

Ungaria numai al 4-lea (cel din Budapesta) este în majoritate maghiar, iar în al 6-lea din Cașovia sunt numai jumătate Maghiari.

Nu este destul, că ne-au maghiarizat școlile și suntem lipsiți de posibilitatea cultivării în limba noastră proprie, — nu este destul, că s'a maghiarizat cu desăvârșire justiția și administrația: acum șovinismul turbat unguresc a intrat și în armata comună, singura instituțiune, pe care până acum nu o puteam privi dușmană romanității noastre.

Poporul românesc din Ungaria și Ardeal stă adânc jignit în fața acestui grozav atentat în potriua naționalității sale și îndurerat se simte tot mai mașter pe propriul său pământ. Se zguduie încrederea noastră în dreptatea, care singură este și poate să fie cheazăia trăinicieii Statului și Tronului. Am avut credință în cvintele, ce sunt săpate pe poarta cea mare a Burgului din Viena: „Iustitia regnorum fundamentum“. Acela, care vrea să clatine în sufletele noastre credința aceasta, sapă la temelia împărăției Habsburgilor.

Insuflețiți de cea mai omagială loialitate față de Augusta Casă domnitoare a Habsburgilor și pătrunși de cel mai adevărat patriotism: protestăm cu maximum tuturor energiilor noastre în contra încercării de a zgudui în sufletele milioanele de Români această loialitate și acest patriotism.

INSEMNAȚI LITERARE

Literatura — Publicul și Statul

de E. Lovinescu

Se citește acum mai mult ca altă dată. O auzim cu toții și desigur, așa și e. Cărțile se vind mai mult sau, mai ales, se vindeau acum câțiva ani, căci, după cât se pare, de vre-un an librăria literară românească, dacă nu descrește, stă pe loc. Editorii se arată mai eficienți, lăsându-se ademiniți de alte întreprinderi mai rodnice. Volumele vin mai rar. Trec chiar și ni fără nici o noutate literară. Să sperăm însă că această încetinire — numai vremelnică și — după puțină odihnă activitatea literară își va continua mersul ei, care, neîndoios, e progresiv.

Cui se datorește această îmbucurătoare schimbare o știm cu toții: se datorește mișcării de acum cinci-șase ani din jurul „Sămănătorului“, al cărui trâmbițaș a fost mai ales d. N. Iorga, temperament sorocit pentru mișcare, pentru agitație, pe terenul cultural, mai întâiu, și pe cel politic, mai în urmă. D. Iorga are căldură, are elocință, are deci darul de a se face ascultat și dacă nu convinge totdeauna, învinge adese, prin stăruința și energia cu care își apără credințele... Unde e d. Iorga ești sigur de o mișcare. Aduș la vechiul „Sămănătorul“, era firesc să-și facă o tribună șgomotoasă din paginile acestei modeste reviste, citită de puțini, ca orice revistă literară. Cu dânsul d. Iorga aducea nu numai un ideal — care putea fi discutabil — dar aducea mai ales un temperament din cale afară deplin

de viață, de vibrant, mai aducea o suflare de război, de om care nu se culcă decât în cortul de luptă, pentru a fi gata a doua zi împotriva dușmanului. Iar dacă n'are dușmani, și-i face... Nimic nu-l costă, nimic nu-l doare... E o dragoste de luptă dusă uneori prea departe, nu numai pentru binefacerile pe care trebuie să le aducă orice ciocnire, ci pentru frumuseța ei în sine...

Știind lucrurile aceste, scriu lucruri de demult, cari încep aproape să se așeze în scurta noastră istorie literară! Sunt așa de aproape, și ni-se par totuși atât de departe! În ce mă privește, mă gândesc chiar cu oarecare emoție... Sunt anii începutului lucrului meu literar, atât de sguduși și întimpinați cu atâta vrășmășie, încât mă mir că am putut străbate... Căci am luat și eu parte — o parte foarte neînsemnată de altminteri — la aceasta epocă de *Sturm und Drang*... Din nenorocire însă nu eram cu năvălitorii, ce se instăpâneau peste literatură și peste publicul cititor... Dimpotrivă, eram un inundat; eram o pietricică ce vrea să se împotrivescă torentului spumegos. Așa mi-se părea mie că se exagera prea mult, că dintr'un gen literar se căuta a se face un ideal pentru întreaga literatură, că critica acestui curent nu era nepărtinitoare, că se încununau talente ce nu existau, și că se laudau într'o măsură neîngăduită unele talente când îndeplineau anumite condiții ce n'au vre-o legătură cu arta. Mi-se părea atunci, și mi-se pare și acum după atâția ani. Și am spus-o, imi închipui, cu destulă cuvință. A fost de ajuns pentru ca fulgerele să se năpustească asupra mea... Imi amintesc și acum emoția cu care deschideam „Sămănătorul“ la paginile din urmă.

Rar lipsea vre-o notiță răuvoitoare, vre-o încercare de asasinat literar, vre-o violență de prisos, sau numai vre-o aluzie... Timpuri! Cât par de trecute și de uitate aceste mici lucruri! Și ca mine și alții câțiva... Primeam pe tăcute, iar altele nu tocmai pe tăcute, această răsplată nemeritată a unei independențe ce ar fi trebuit poate încurajată. Dar nimeni nu se gândea la încurajare. Curentul trecea biruitor, călcând în picioare firele de ia-bă semețe. Și e o ironie a soartei că unele din aceste fire s'au ridicat, după trecerea ropotului șgomotos. Dar mai e și o învățătură cam veche. Nimic nu se poate crea din nimic, și nimic nu se poate distruge, dacă e, cu toată înverșunarea oamenilor și a împrejurărilor. Lucrurile își au soarta lor, ele își au creșterea și peirea lor ce stau în cuprinsul lor și nu în afară... Pornirea și violența sunt de prisos. Nu folosesc nimic; înăspresc numai relațiile dintre oameni, pot tulbura câteva clipe opinia publică, dar număr câteva clipe. La urmă: birui-va gândul, după cum spunea d. Maiorescu. Birui-va dreptatea, și fără truda zădarnică a oamenilor...

...Dar condeiul mă fură în amintiri personale. Sunt ani de când am tăcut. Și așa avea atâtea de spus, atâtea gloșe de adăugat în marginea vremii și a împrejurărilor, atâtea învățături de scos. Negreșit că o voui face odată, la timp și la loc potrivit. Voui trage atunci curba acestei mișcări literare, ale cărei binefaceri nu se pot tăgădui. Dacă au fost și nedreptățiți, timpul i-a răzbunat cu destulă prisosință, pentru a nu ne mai lăsa în suflete prea multă amărăciune. Putem vedea limpede și recunoaște cu dragă inimă ceiace s'a făcut și fără noi sau chiar împotriva noastră.

Iarăși — „școlile pierdute“

Breaza de surată iarăși ridică cuvântul în chestia școalelor pierdute. Of, că nu mai poate, — se topește cu zile de jalea lor. Și strigă și țipă pentru pierderea școalelor, de te pune pe gânduri.

Numai cât că, naiba știe, cum de toată se rupe de jalea lor acuma tocmai, mai mult decât la vremea când primejdia a fost decretată prin înarticulară, ca lege a proiectului apponyan.

Ba că noi ne-aducem bine aminte, că primejdia a fost bine schițată în coloanele suratei, în pragul congresului din urmă dela Sibiu. Și, totuși, „năstrujnicii“ cerberi ai vieții publice, grupați în jurul suratei, n'au făcut nici măcar atâta, ca să fi chemat cel puțin la răspundere, pe cineva din jurul neamului, de atunci până de curând, pentru că ni-se prăpădesc școlile...

*

A fost odată, nu mai departe decât regimul coaliționist, că surata își deslănțuia toată furia pentru legea școlară numai asupra guvernului.

Acum s'a schimbat roata norocului: în locul guvernului coaliționist veni altul nou. De atunci agili „cerberi“ s'au lăsat de pulpana guvernului, pentru a se agăța de-a comitetului și partidului național. Și numai d'a acestora! Și numai dela înființarea „Românului“ în Arad, ca organ al partidului național român și ca „organ de concurență“.

Înțelegeți bine, mă rog, „organ de concurență“ și veți afla motivul — vinovăției comitetului...

Numai cât că mirosă a bănuială: cum se face, că acum e înhățat pentru școale tocmai și numai comitetul și partidul național român, pe când guvernului nu i-se zice pe tema asta doar numai cât negrii țî-s ochii...?!

*

Of, și se sfarmă și rău se rap fărtații de jalea... școlilor pierdute. Credat Judaeus! Dar să le credem. Cum să nu, când în marea lor durere pentru pierderea națiunii au aflat, că am pierdut, nu mai puțin, ci tocmai 500 școale românești. De a cărora pierdere — notați-vă bine — e vinovat comitetul și partidul național, cel cu organul de concurență!

Și fiindcă durerea lor națională avea să fie de tot mare, și fiindcă acea durere trebuia justificată în fața publicului, le trebui o pierdere de 500 școale românești, de cari să fie vinovat ticălosul de comitet și partid național.

Așa se făuri cifra de peste 500 școale pierdute.

Dacă între acele erau și școale comunale

Unul din rezultatele cele mai vădite ale acestei mișcări literare a fost cu deosebire trezirea masselor dacă nu chiar în dragostea pentru literatură cel puțin în interesul pentru dansa... A început să se citească mult, și deci, prin reflex, să se scrie mai mult, nu zic și mai bine... Librăria a luat un avânt îmbucurător. Publicul a fost ispitit cătră literatură poate nu pe calea cea mai bună, mai nobilă și mai ideală, ci prin mijloace militante și prin deșteptarea unei curiozități cam mărunte. Se poate. Dar tot e ceva, și mult încă. Pe lângă gustul pentru polemică s'a trezit și gustul cetirei desinteresate. Câștigul e frumos. Rămâne acum să vedem ce anume public a fost ademenit spre literatură, și în ce măsură, pentru a putea aprecia mărimea acestui câștig.

(ceace recunoaște surata mai apoi), asta nu im-poartă. Trebuia doar o cifră rotundă și mare — o jumătate de mie, ca să fie mai evidentă vinovăția celui nebleznic comitet și partid național.

Dacă „comitetul“ și „partidul național“ nu are jurisdicție peste nici o școală românească dintre cele existente (de cele pierdute nu mai avem ce grăi în aceste glose): nu face nimic.

Spre a scăpa de osânda năstrujnicilor naționaliști „independenți“, comitetul și partidul trebuiau să tragă dungă peste drepturile de jurisdicție asupra tuturor școalelor românești confessionale (și comunale?) și să le declare de „naționale“ iar în fruntea lor să pună pe năpraznica persoană „absolut competentă“ a suratei...

Asta însă comitetul și partidul n'o făcură: acum au să beie zama pentru pierderea națională...

*

Pierdere este, nu-i vorbă, întoarce-o-ar Dzeu în capul celor ce ni-au pricinuit-o! Dar noi, să ni-se creadă, nu-i înjurăm pe „independenții“ noștri comilitoni.

Ei, sârmanii, nu ne-au pricinuit această grozavă rană în corpul neamului. Dar ei o pot sfășia în loc de a face vre-un serviciu cu recriminările lor nesfârșite pe tema celor 500 școale pierdute.

Noi le-am fi așteptat și le așteptăm: să nu țape de durerea școalelor, căci nu li-e de școale, ci de-a face gură, ca prin atari strigăte cu de bălcu în contra partidului național, să ajungă două scopuri: discreditarea cu orice preț, a comitetului național, și totodată să adune abonați în jurul tarabei „independente“.

Dacă nu de asta i-ar durea, ar înceta cu reproșurile nesfârșite la adresa comitetului și partidului național, când e bine știut, că școalele populare românești stau, nu sub ascultarea comitetului și partidului, ci sub a celor două biserici românești și sub puțini — de tot puțini — particulari. Ca în paranteză fie zis: școalele comunale trebuie să știe și „independenții“, că stau sub guvernul țării...

Voiam să zic: să fi lăsat din reproșurile nesfârșite, iar din nesfârșitul profund al oțelitei înțelepciuni să fi pus în discuție — începând dela votarea legii și până azi — idei și modalități pentru salvarea școalelor.

Cine vrea să zidească, așa face. Ținuta fărtaților însă mărturisește de sine, de au vrut și vreau ei să „repare pierderea națională a celor 500 școli, ori că vor terfelirea comitetului și partidului național“.

*

Nu vrem să le facem tocmai nedreptatea de a face să se creadă, că năstrujnicii nu ar fi pus în discuție și idei de salvarea școalelor. Dar numai după ce avuse „compatibilul“ onor de a încadra cu negru, în semn de profundă jale, „500 școale pierdute“. Și numai după ce la Arad era deja chemat la viață „organul de concurență“.

Deși politicieni militanți de actualitate postumă cum se afirmă ei prin sfătoșeniile lor, — totuși să vedem unele din postumele lor idei salvatoare.

Ice — că, mai întâi de toate, comitetul național trebuia, ca, în loc de a pune în coasta „independenților“ un „organ de concurență“, să fi înființat un organ pedagogic. Desigur: pentru învățătorii celor „peste 500 școale pierdute“. În acest caz, era salvată cauza celor 500 școale pierdute deja, că ar fi înviat de sine, și, drept pupăză pe colac, comitetul ar fi pus stavilă în calea pierderii altor școale în viitor.

Mai apoi or zis (pardon, o zis, cred, „o persoană absolut competentă“ prin care glăsuiesc „independenții“ în chestia școalelor pierdute), că și cele sute de mii, cheltuite cu organul celălalt, să le fi băgat comitetul în topitoarea școalelor. Atunci, bag seamă, nu ni-se pierdeau școalele. Așa-i „competentule“? — Ce pagubă, că un cap atât de părunzător a întârziat cu nașterea în spre paguba neamului și școalei românești.

Dar de nu întârzia, cine s'ar fi aflat oare să-i țină locul când era să fie vorba de a făuri un atât de ingenios cap de acuză contra comitetului național? Și pe d'asupra, era halal de „independentă“ dacă nu avea, în acel genial cap pe persoana absolut competentă a afla „nexusul causal“ dintre comitet și pierderea școalelor.

Dar pofta d'a cere capul comitetului național pentru școalele pierdute, a crescut, și acum, d'o câteva zile, nu-i bun nici partidul. S'a ticăloșit și partidul. Doarne partidul, nu numai d'acum, ci de mult: dela votarea legii apponyane. Dar d'abia acum se spuse, că nu-i de treabă nici partidul!

„Partidul“ — așa glăsuiește acum în coloanele „independentei“ „un pedagog!“ — „trebuia să se puie în fruntea acțiunii de colecte naționale pentru fondul școalelor. În discuții publice, în presă, în *sinoadele diecezane*, în *congresul național-bisericesc*, la orice întrunire publică, datoră lui ar fi fost să ridice chestiunea școalelor... „Trebuiau poruite *discuții rodnice*, pline de învățăminte, trebuia și ridicat *moralul publicului*, al preoțimei și bieților învățători...“

Și mai ceva. Iacă o idee genială dela „un pedagog“, dar păcat că-i postumă și asta.

Partidul adevca trebuia să decreteze o contribuție națională. Deoarece aceasta era ideea singură mântuitoare. Executori ideii acesteia ni-ar fi dat „independenții“ noștri, poate și casier la banii adunați.

Vezi, mare năcaz de biet neamul românesc, că domnul „un pedagog“ n'a ieșit din găoacea pedagogiei *la vreme*, ca să poată salva nația și școalele neamului românesc, din ghiarele legii lui Apponyi!

Așa-i, unii se nasc 'nainte de vreme, alții — cu întârzieri. Iar de vină, la asta o fi iarăși partidul?

*

„Românul“ a arătat pricina adevărată a pierderii școalelor, și că bani trebuiesc pentru salvarea școalelor, nu idei sau sfătoșeniile d'ale „independentei“.

Reveniam la chestie, pentru-că „pedagogul“ de casă al „independentei“ ne vorbește de colecte... discuții rodnice... ridicarea moralului.

Noi așa știm, că bisericile românești au deschis deja colectele de înființarea de fonduri pentru salvarea școalelor. Ar fi foarte interesant să știm: care oțelit, cu cât a contribuit la acele colecte?

Oare ei, toți laolaltă, fi-vor contribuit la colectele bisericesti cu cel puțin jumătate din cât au dat membrii comitetului național persiflat?

„Discuțiile rodnice“ le-am lăsat și le lăsăm în sama celor oțeliți, cari ei inșiși le-au întrelăsat, chiar și la sinodul din urmă dela Arad.

Iar de rândul ridicării moravurilor: îi caracterizează atitudinea lor certăreață...

*

Nici nu avem să ne mirăm, că „independentă“ are atâta dragoste stăruitoare pentru școala românească. I-o insuflă „o persoană absolut competentă“.

Mai ieri apăru pe orizont o altă persoană, de n'o fi „competentisimă“ fiindcă-i „un pedagog“.

Dar domnul „pedagog“ nu face chestiune de pedagogie ci de politică din treaba școalelor pierdute. Și nici nu politică în sensul nobil al cuvântului — cu atât mai puțin pedagogie în sensul eminent al vorbii, — ci o pedagogie cu rost politic militant. Și dansul vrea să scoată ochii comitetului, plus ai partidului, pentru cele 500 școli pierdute.

Oare, cine-i „persoana absolut competentă“? Nu cumva e aceeași cu „un pedagog“ de casă al „independentei“.

Deschidem coloanele primilor numeri din acest an ai „independentei“ și dăm de un nume a d-lui dr. Onisifor Ghibu între tinerii-stegari ai „independentei“. Om cum se cade, în plinul înțeleș al cuvântului. Om, care se și ocupă serios de mizeriile școalei românești. Îi recunoaștem totuși ce i-se cuvine. Totuși suntem siliți a-l bănuși pe d-sa de a fi „pedagogul“ de casă al celor ce nu mai încap de partidul național și de comitetul aceluia.

De n'o fi d-sa „competentul“ și „pedagogul“, îi cerem de pe acum scuzele. Noi însă ne avem indiciile noastre.

D. dr. O. Ghibu este proclamat în „independentă“ (nr. 88) de „omul cel mai pregătit“ — nu-i tragem la îndoială pregătirile; — omul, care „a adus servicii enorme școalelor din arhidieceză“.

Numai cât că, lucrul naibii, când am contestat cifra de 500 școale pierdute, surata ne-a lovit la mir tocmai cu cazul arhidiecezei, care singură a pierdut 179 școale.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmutza.

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Nu vrem să ne atingem nici de pregătirile, nici de „enormele servicii“ ale d-lui dr. O. Ghibu. Dar cerem voie breazei noastre de surată să facem o mică socoteală, iarăș în cifre. Sunt, rotund, 500 școli pierdute din vina comitetului și partidului național. Din aceste 500 să scoatem 179 școli pierdute — ierte-ni-se răutatea inspirată „de independenți“ din pricina „enormelor servicii“ ale d-lui dr. O. Ghibu. Mai rămâne, deci, în căruța comitetului și a partidului național român din Transilvania și Ungaria pierderea alor 321 școli române.

Așadar nu-s tocmai 500 școli pierdute din exclusivă păcătoșenie a partidului și a comitetului aceluia.

*

O bat'o s'o bată de socoată! Afurisite mai sunt cifrele. Nu mi-a prea plăcut să-mi bat capul cu ele, dar acum trebuie să le îndrăgesc în mod formal.

Cifrele fac minuni, nu alta! Să vedem o nouă minune în cifre; înțeleg lângă cea de mai sus, care mântui partidul neamului de osânda celor 179 din școlile pierdute.

Spunea surata, în zilele de curând trecute, pe baza Dărilor de seamă ale guvernului unguresc, că dela 1907 până la 1908 s'au pierdut 121 școli românești. Dela 1908 până la 1909 s'au pierdut alte 200 școli românești.

Deschidem o mică paranteză: Și guvernul are, uneori, cum se vede, norocul „independenților“ români de a putea vorbi în cifre rotunde: la guvern 200, la „independenți“ 500 școli. O fi însemnând și asta ceva! Nu-i așa? Dar să continuăm operația aritmetică.

În total, în doi ani, am pierdut așadar, din vina comitetului și partidului național, 321 școli românești.

Acum, cătră cele 321 școli românești pierdute din vina comitetului, să adaugem școlile pierdute ale d-lui dr. O. Ghibu, și anume 179 la număr. Laolaltă: 321+179 dau suma: 500 **adeacă cincisute școli pierdute!**

*

... Care va să zică: „independentă“ română avea trebuință de o mare, putem zice „maxima culpa“, pe care s'o arunce mai întâi în capul comitetului numai. După aceea și 'n al partidului național.

Li trebuiau „500 școli pierdute“ din vina acestor mari păcătoși, cari îndrăznesc a avea un „organ de concurență“ în fața „societății comanditare“, și le află.

Lua deci „surata“ 381 de școli, arătate de guvernul maghiar ca pierdute, între cari se aflau nu numai unele școli comunale, ci și școlile pierdute în arhidieceza transilvană, în număr de 179. Cătră aceste adause încă odată școlile „pierdute“ în butul „serviciilor enorme“ ale d-lui dr. O. Ghibu, ca să iasă jumătatea de mie.

Surata, poate, nici n'a gândit că cifrele o vor trada, pe ea și pe „competentul“ ei „pedagog“ de — palat

Pe d'asupra n'o fi socotit nici aceea, că izbînd după noi cu buzduganul năstrușnic al celor 179 școli pierdute în arhidieceză, lovește în „enormele servicii“ aduse școlilor din arhidieceză!

*

Să ne mai opriam nițel de vorbă pe tema școlilor pierdute în arhidieceză. Doar arhidieceza ține recordul școlilor pierdute; pe lângă asta, acolo se aduc „servicii enorme“ școlilor.

Așa ne-aducem aminte, că în preajma unui sinod arhidiecezan cetisem în organul oficial al arhidiecezei, că *înseși parohiile* au închis școlile pierdute.

Va să zică nici guvernul țării nu le-a pus spini în uși și 'n ferestri; nici „partidul“ și „comitetul“ aceluia nu le-au suprimat.

Și-am mai cetit, tot atunci, de nu ne înșelăm, că *parohiile închideau școlile*, fiindcă își prevedeau incapacitatea, de a le susține din mijloacele proprii.

Cine are, deci, dreptate: „independentă“ când învine comitetul și partidul național pentru pierderea școlilor, — ori noi, când am spus, că școlile pierdute sunt jertfa legii apponyane care, a exploatat sărăcia noastră prin ridicarea plăților?!

Dar se 'nțelege: nu este permis să fie scos vinovat statul cu legea sa și cu guvernul său, ci partidul național și comitetul aceluia.

Așa cer interesele „noastre“ — ale „societății comanditare“.

Ofițerii armatei române în străinătate

Comandarea ofițerilor români pe un timp oarecare (de comun 2 ani) la armatele statelor streine, pentru lărgirea cunoștințelor, este de o înaltă înțelepciune a statului român și de un folos mare al armatei și a țării românești. Abstrăgînd dela imensul folos militar propriu zis, ce-l aduc acești ofițeri armatei lor prin compararea și valorizarea atâtor noi științe și experiențe agonizate în armatele aceste, petrecerea lor în statele marilor puteri europene este de mare valoare pentru patria lor și din alte puncte de vedere.

Afară de aprofundarea lor în organizarea așezămintelor și serviciul în aceste mari armate, ei arată un viu interes și față de toate întocmirile și raporturile culturale, industriale, comerciale etc. ale acestor state, făcându-le obiect de studiu larg și intensiv, pe care, reînțorși în patria lor îl vor ști folosi cu drag și iscusință spre binele țării și armatei proprii.

Îți inspiră respect zelul și diligența acestor ofițeri, văzându-i, în timpul lor liberi de serviciul militar, alergînd neobosiți și studiind cu mare pricepere muzee, fabrici, școli și atâtea alte așezăminte cu comorile lor valoroase din roadele înaltei civilizațiuni universale.

În fine de un mare preț sunt și vaza, cinstea și respectul, venite armatei române în străinătate prin modul laudabil și marea vrednicie, cu care este ea reprezentată de harnicii ei ofițeri atașați în lumea mare, atât în viața socială, cât și cea militară.

Ei sunt reflectorul luminător, cu care poate privi și lumea străină la importanța tinărului regat român cu impunătoarea lui armată, pe care înalta înțelepciune a regelui cu marele Său spirit organizatoric și cu neîntrecutele Sale calități probate de adevărat soldat și Domnitor, cu ajutorul sfetnicilor Săi luminați și marile jertfe benevole ale țării întregi, a știut-o alcătui în scurt timp și a ridicat-o la înălțimea ei de azi, perfect modern înarmată, organizată instruită și sever disciplinată cu 5 corpuri de armată complete din 40 regimente de infanterie, 20 regimente de artilerie etc. etc. în total cu un efectiv de 300,000 soldați în caz de războiu; deci bine a 3-a parte din totalitatea mării armate austro-ungare și egal de tare în partea acestei armate de pe teritoriul ungar.

Cetind și numai pe hârtie aceste cifre despre armata română, așa de mare în raport cu numărul locuitorilor țării, trebuie să-ți zici, că cât de mult cunpănește ea. Dară apoi cunoscându-o din experiență și din studiu făcut la fața locului, în casarme, la exercițiu, la manevre etc., cunoscând agerimea, iscusința și firea Românilor de soldat, cunoscând pe ofițerul lui cu inteligența sa și claritatea gândirii sale, cu bogăția lui de idei, care este supusului său nu numai instructor înțelept și conducător sever, ci și un erudit dascăl, frate și părinte încălzitor și înălțător de inimă, cunoscând în fine patriotismul înflăcărat și entuziasmul — acești gingași factori de izbândă — a soldatului și ofițerului român pentru rege, neam și țară, cunoscând toate aceste calități, a căror atât de vie expresie sunt atașații ofițeri. Acestei armate, apoi se poate aprecia deplin marea importanță a tinerei armate și căutată aliată pentru evenimentele viitorului, fie acesta deja aproape, ori încă departe.

Noi, cei din armata austro-ungară, precum și toți adevărații patrioți ai mării monarhii habsburgice, sinceri doritori ai înălțării și măririi ei, privim cu viață bucurie și bunăvoință la uriașa dezvoltare a frumoasei armate a statului vecin, dorind din inimă, ca bunele relațiuni existente între aceste două state și sincera cordialitate dintre preamăriții lor suverani să devină din ce în ce tot mai intime și mai trainice.

Iar eminentilor propagatori ale acestor favorabile raporturi, stimaților camerazi români atașați la armata noastră, fie-le dat, ca munca și petrecerea lor la noi să le fie pururea încoronată de bun succes și cât se poate de des și de câte un noroc frumos, fie în drăgălașa ființă a unei fericitoare soție după exemplul domnului locotenent Negulescu, ori în forma unei săbii de onoare, ca semn de venerațiune și suvenir ca cea dată domnului locotenent Dumitru Popescu

de către întreg corpul ofițeresc al regimentului, la care a fost atașat în Salzburg ultimii doi ani.

Aigen-Salzburg, în Maiu 1911.

Un camarad austriac.

Să se facă ordine

De un privitor

Din dovezile ce se aduc pentru vinovăția „Tribunei“ în reproducerea de până acum din broșura d-lui dr. Alexandru Vaida, judecătorul cel mai îngăduitor trebuie să rămână docamdată convins de următoarele: a) Că acest ziar a căutat sistematic să cultive între cetitorii săi disprețul pentru comitetul național; b) Invinuirile pentru neorganizare și neputință nu s'au ridicat în timpul, când comitetul „nu muncea“ pentru pregătirea alegerilor, ci imediat după ce Mangra și patronul său au ieșit biruitori prin mijloacele cunoscute; c) Că acest ziar n'a îndeplinit activitate critică pentru îndreptare și trezire la datorie, ci a deschis în potruva comitetului național o luptă de fiecare zi, în care se cetește la fiecare pas **ura și dușmănia**.

Se zicem, că nu se mai poate ceti nimic în dosul acestor constatări — și să rămânem numai cu atât: **muncă de discreditare a comitetului și ură în potruva lui**.

Se înțelege, e fără exemplu în lupta politică mai ales a popoarelor subjugate, ca un ziar să aibă această atitudine față de conducerea partidului, pe care pretinde că-l servește.

E întrebarea acum, dacă acest ziar e al partidului, dacă e „averea națională“, poate el să rămână totodată „bisericească“, care să toace când vrea și cum vrea?!

După constatările acestea, cari răpesc ziarului creditul pe viitor, se poate mulțumi comitetul cu bruma de control ce, de voie de nevoie, îl îngăduie redacția?

În clipele acestea, când dușmanul ne stă în față și lucrează de zor la slăbirea noastră, când alți șerpi sunt gata să-și ridice capetele în fiecare colț de țară și să urmeze, pentru stomacul lor, pe celalalt vânzător de neam, când fruntași ai clerului înțeleg să se amestece în politică numai când își cam uită datoria față de neamul și de biserica noastră a tutu — când evenimentele ne chiamă mai mult decât oricând la luptă — afacerea „Tribuna“ trebuie lămurită scurt.

Este „Tribuna“ ziar al partidului național și avere națională? Dacă este să treacă **necondiționat** sub controlul întreg al comitetului, care, prin voința noastră, reprezintă partidul și neamul și, care, singur, poate deține, cu răspundere îndestulătoare, averea noastră comună.

Nimenea n'ar înțelege, că un ziar trebuie să fie nimic, când, cu toată bunăvoința, se supune controlului întreg și îndreptățit.

Dar dacă „Tribuna“ renunță s'o facă, atunci în interesul superior al neamului nostru, ea trebuie să piară!

Mihaiu Viteazul insultat de un Maghiar. Scriitorul maghiar Emeric de Huszár publică în ultimul foileton literar al ziarului „Neue Freie Presse“ o lungă recenziune asupra scrierei „Familia Szemere“, descendentă a cuceritorului Huba, unul din cei șapte duci fondatori ai Ungariei la 899, al cărei autor este paleograful Gáspár Zárándy (Stefeczms de Thusern).

Această carte a fost tradusă și în franțuzește de Andrei Lévai din Budapesta.

Autorul scrierii însiră număratoase documente prin cari arată că familia Szemere se trage direct din ducele Huba, care a venit cu Arpad în Ungaria. Intre aceste cel mai important este capitoul VI. din opul „Gesta Hungarorum“ al cărui autor e faimosul secretar anonim al regelui Ungariei Béla III.

D-sa citează numele a număroși membri ai acestei familii, cari au mari merite pentru Ungaria, ca bărbați de stat, beliduci, poeți, etc.

Intre altele, iată ce cetim în această recenziune a lui Huszár:

„Un distins bărbat de stat a fost Mihail de Szemere, care a reprezentat dieta Ungariei la încoronarea principelui Stefan Báthory ca rege al Poloniei. Deși unul dintre cei mai bogați și cu vază nobili din Ungaria de nord, și Ardeal, el rămase lângă Báthory până la moartea acestuia. El fusese de față și la căpătâiul muribundului rege, pe care l-au ucis medicii prin nedibăcia lor. După moartea lui Báthory, Szemere se reîntoarce în patrie, unde jucă un rol însemnat până la 1600, când Mihail, Voevodul Moldovei și Munteniei, încep să stârpească nobilimea ardeleană. Voevodul laș și setos de sânge, l-a atacat întâi pe Wolfgang de Corniș, pe care îl făcu prizonier și apoi ordonă să fie executat în Alba-Iulia. Mihail Szemere și Francisc Farkas cari erau oaspeții lui Corniș, căzură în mâinile Voevodului, care ordonă să fie măcelăriți“.

Iată cum bunii noștri vecini Maghiari falsifică istoria, insultând memoria marelui și falnicului nostru Voevod, care a domnit odinioară asupra vechei Dacii-Traiane, încheie „Universul“.

*

Linia ferată Budapesta—Sibiiu—București. Acum de curând, în parlamentul ungar, deputatul Neugeboren, a ridicat din nou chestiunea unei linii ferate, care să lege Sibiiul cu București. Deputatul sas și-a exprimat dorința că, guvernul ungar ar trebui să se îngrijească pentru o mai bună legătură de cale ferată între Sibiiu și Budapesta și Sibiiu București.

Ministrul finanțelor a afirmat atunci în plin parlamentul că, guvernul împărtășește dorința exprimată de deputatul Neugeboren și a declarat că s'au început chiar tratative cu guvernul român în vederea unei legături de cale ferată mai bună cu România.

Fiindcă ministrul finanțelor din Ungaria a afirmat că tratativele sunt favorabile și că ele se vor termina în curând, corespondentul „Minervei“ a căutat să vadă care este adevărul în această chestie despre care se vorbește de multă vreme.

D. Al. Cotescu directorul general al căilor ferate române căruia corespondentul i-a cerut câteva lămuriri asupra acestei chestii, i-a declarat, că România are o linie destul de bună care leagă Sibiiul cu București și cu terasamentul destul de bun.

Este drept, s'au făcut studii pentru construcția unei linii ferate Curtea de Argeș—Câineni, dar la ce ne-ar putea folosi această linie când diferența de timp câștigată ar fi numai de o jumătate de oră trenul de persoane.

Afară de aceasta, o linie ferată Curtea de Argeș—Câineni ar costa pe stat 32 milioane, economia de timp n'ar fi prea mare, fiindcă în această regiune avem o rampă de 25 metri și trenul n'ar putea merge cu o viteză mai mare de 60 km. pe oră.

Încă odată a ținut să afirme directorul general al căilor ferate române, noi avem o linie destul de bună care leagă Sibiiul de București. Ungaria însă are nevoie să-și facă o linie bună până la Sibiiu.

În ce privește prelungirea celeilalte linii Curtea de Argeș—Câineni, ea este costisitoare și de prisos și cel puțin atât cât voiu fi eu la Direcția căilor ferate române prelungirea liniei nu se va face.

*

Din Austria. Partea cea mai mare a ziarelor din Austria privesc cu nepăsare proiectul reformelor militare, cari au fost prezentate Camerei maghiare. Nu tot astfel însă, social-cristinii.

Astfel organul principal alor „Reichspost“. Acesta scrie vehement contra lui.

În primul rând, scrie acest organ, proiectele nici nu se pot numi de apărare, ci de nimicire pentru Monarhie. Căci prin nouile proiecte se divizează pentru primadată armata comună, introducându-se două limbi în armată.

Pentru primadată se introduce în armată suveranitatea limbei maghiare pe baza principului de teritorialitate.

Prin aceste proiecte se nimicește pe lângă drepturile suverane ale Împăratului unitatea și capabilitatea de luptă a armatei comune.

De aici înainte va deveni și honvezimea armată independentă, care până acum a avut însemnătate numai pe lângă armata comună. Prin introducerea limbei maghiare în armata comună pe teritoriul Ungariei, va prinde rădăcini tot mai tari și mai numeroase ideea, ca toate lucrurile de armată să se întocmească după modelul honvezimei. Ca încheiere „Reichspost“ scrie, că întreg proiectul nefast este a se mulțumi lui Schönaich, care a putut să facă aceasta, deoarece guvernul de pe atunci n'avea nici un sprijin și autoritate înaintea deputaților.

*

Rusia și Turcia. Nota Rusiei către Turcia a stârnit precum se aștepta, mare consternație în toată lumea. Mai multă groază a insuflat o explicare a biroului telegrafic din Petersburg, după care Rusia ar avea planuri de cucerire și că ambasadorul rusesc a vorbit foarte amenințător cu ministrul de externe al Turciei.

Toate acestea se desmint acum. Motivul, care a îndemnat Rusia să trimită această notă este, ca să evite un războiu între Muntenegru și Turcia. Căci Albanzii refugiați în Muntenegru se înmulțeau tot mai mult, iar unele ginți ale albanezilor se aflau deja la marginea peirei atât de mult erau apăsați de către guvernul turcesc.

Muntenegru văzând această stare a lucrului și având milă pentru soarta fraților săi, s'a adresat către Rusia cu rugămintea să intervină la locurile competente în favorul populației apăstate. De aici proveniența notei. Atât Germania cât și Anglia desmintesc în mod officios știrea, că nota Rusiei s'ar fi făcut în conștătere cu dănele. Interesant este, că în timpul ce se dau atâtea desmințiri, iar guvernul Rusiei asigură toată lumea despre intențiunile ei pacifice, semiofficiosul ei, ziarul „Nowoje Wremja“ scrie un articol, în care cearcă să dovedească, că Rusia are mare interes ca să-și deschidă calea spre mare în Orient. Căci Rusia are și dreptul istoric la aceasta, vârsând mult sânge pentru acest ideal al ei.

În ce conglăsuire stă acest articol cu declarațiile ei de pace își poate închidui oricine și nedumerirea este cu atât mai mare.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Deta corespondentul nostru. —

Budapesta, 26 Maiu.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m. Prezidează *Albert Berzeviczy*.

După verificarea protocolului ședinței trecute Camera la propunerea președintelui decide, ca cu privire la înmormântarea lui Bánffy ședința să se suspende la ora 1. Camera a luat apoi la cunoștință telegramele lui Henri Brisson, președintele Camerei franceze, și a văduvei fostului ministru Hieronymi, în cari aceștia mulțumesc pentru condoleanțele Camerei.

Bugetul ministrului de culte.

M. Mártonffy, guvernamental: Trebuie năzuit într'acolo, ca pretutindenea, dar mai cu seama în școli să se valideze ideea de stat maghiar.

Primește bugetul.

S. Kelemen, justhrist: Dacă examinăm punctele principale ale programului ministrului de culte, ne vom convinge, că programul acesta nu e un program adevărat cultural. Programul ministrului congruiază cu programul socialiștilor-cristini.

C. Huszár și St. Rakovszky intrerup.
S. Kelemen: După părerea cont. Zichy congregațiunile Maria-ne au scopuri pioase, iar călugărul iezuit Iacob Bus afirmă, că scopul acestor congregațiuni e consolidarea bisericii lupătoare. (Eclesia militans.)

Dar în înțelesul §-ului 13 congregațiunile acestea se mai ocupă și cu chestii publice. (Ceteș pasaje din revistele Congregației și din cărțile literare.)

C. Huszár și G. Polónyi intrerup.

S. Kelemen: Protestează, ca tinerii să fie înrolați în congregațiunile Maria-ne, sau în alte societăți (Aprobări-generale.)

Col. Kovácsy intrerupe.

Vociferări la partidul poporal.

În șgomotul mare președintele cheamă ordine de Kovácsy și pe Huszár. Apponyi și S. ghy voesc să-l liniștească pe Kovácsy, care însă nu le dă ascultare.

Col. Kovácsy (cătră Apponyi): *Nu mă lăsați terorizat. În partidul nostru au loc numai liberați*

S. Kelemen: Dacă coruperea vieții publice ungurești va mai continua ca până acuma, atunci e aproape vremea, când fără deosebire de partide vom uni și dacă trebuie, prin puterea pumnului ne vom elupta libertatea conștiinței. (Aplauz la justhști)

A. Kozma, guvernamental: Condamnă și disprețul clericalismul, dar clericalismul nu prezintă așa mare primejdie, deoarece ce până azi clericalismul unguresc nu s'a identificat cu ultraclericalismul vestit de unele cercuri politice.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Alegerile și sesiunea proximă parlamentară — Reformele militare și dualismul — Șanzel unei reforme electorale în Ungaria

Viena, 23 Maiu.

Abia mai sunt trei săptămâni până la 1 iunie, când vor avea loc alegerile parlamentare din Austria. Lupta este în toiul ei și și acum se mai ivesc candidaturi noi.

După toate semnele nici chiar în momentul ultim nu va fi clarificată situația, atât de mare nesiguranta și neorientarea tuturor partidelor politice. Pe lângă ivirea de candidați noi, se vă retrăgându-se alți candidați, cari au fost puși din oficiu. Toată lupta aceasta haotică își face impresia, că starea anormală, care a viețuit în șomol parlamentului disolvat, a trecut și pe străzile Venei.

Nici când n'a fost atâta neclaritate în preama alegerilor, așa că este imposibil să-ți faci icoană asupra noului parlament. În toate cercurile electorale alegătorii n'au luat nici o poziție hotărâtă față de vr'un partid. Alegerile actuale pot asemăna în multe privințe cu jocul loteriei unde nu sunt exchise niciodată surprizele. În rezultat, dar, cu care așteaptă publicul rezultatul este foarte mare. Totuș se crede, că se vor face multe schimbări așa că cel puțin fizionomia viitorului parlament va fi alta. Dar cu atât mai mică este nădejdea, ce se leagă de capacitatea de lucru a viitorului parlament. Ba este foarte probabil, că diferența de putere a partidelor, ce va rezulta în aceste alegeri, va contribui și mai mult la incapacitatea de muncă a acestei camere, decât noua Cameră poate va fi la un nivel mai inferior, ca cea disolvată.

În cercurile guvernamentale nici nu se observă vr'un optimism, care și așa n'ar avea nici o bază. Se știe, că nici viitorul parlament nu va rezolvi chestia de limbă din Austria, iar față de reformele financiare va observa aceeași ținută și parlamentul disolvat.

În urma acestora noul parlament nici nu va fi pus la lucrări mai însemnate. Noul parlament va fi convocat pe luna Iulie, când va rămâne împreună cam două săptămâni pentru se constitui. Nu va avea loc nici chiar o deschidere pentru răspunsul la mesagiul de tron, care este aceasta obiceiul în toate parlamentele constituționale, ci se vor face numai unele declarații vagi despre credința și loialitatea față de Coroană. Aceasta din motivul, că formațiunea partidelor nu dă nici o garanță pentru o bază comună a adresei.

Cel puțin până în prezent nu s'a luat încă nici o măsură în această privință. Către sfârșitul lui Iulie se vor da vacanțe până în Octombrie, când apoi se va convoca din nou. Căci bugetul provizor în înțelesul §-lui 14 expiră abia la 31 Decembrie.

De abia acum a căzut vălul, care acoperia secretul reformelor militare.

Fiind prezentat proiectul de cabinetul lui Khuen-Héderváry în Camera maghiară, presa austriacă a luat notă despre cuprinsul acestor reforme. Acum e evident, cât s'a jertfit din nou din unitatea armatei pentru molohul șovinismului maghiar.

Cea mai mare parte a publicului, natural, nu va fi în stare să înțeleagă pierderea cea mare și numai cine e versat în toate tainele reformelor militare, va înțelege, că sub titlul „principiu de teritorialitate“ se exclude aproape cu totul limba germană din procedura militară, în cât aceasta se referă la Ungaria. În unele puncte se vede în mod plastic câte concesii s'au făcut pe seama limbii maghiare. E interesant acest fenomen, căci cu toate că atât Austria cât și Ungaria sunt state eminentemente poliglote, limbile diferitelor naționalități sunt respectate în măsură diferită. Dacă azi în armata comună se folosește limba germană, se dă acestei limbi numai cea preferință, pe care a avut-o totdeauna, dar în Ungaria limba germană abdice de drepturile ei în favorul limbii maghiare de stat.

În Austria legea permite, ca acuzatul, dacă nu posedă limba germană să se folosească de limba sa sau a ținutului, ba chiar și sentințele tuturor instanțelor se comunică acuzatului în limba sa proprie. În Ungaria însă lipsește o astfel de dispoziție. Dacă cineva nu cunoaște limba maghiară, atunci se poate folosi de limba germană, dar la nici un caz de cea română, slovacă etc. Astfel se înțelege paritatea atunci, când e vorba ca să se aplice în practică!

Se vede deci, că n'au fost nici decât neînțelese temerile, că Maghiarii vor folosi și aceasta spre scopurile lui șoviste.

În cercurile bineinformate din Viena se vorbește, că contele Khuen vrea să treacă prin Camera încă înainte de toamnă reformele militare cu orice preț. Prin aceasta el ar avea un scop politic deosebit.

Necesitatea reformei electorale în Ungaria a fost motivată la timpul său în cercurile curții imperiale și prin aceea, că reforma militară, va trece cu mult mai repede printr'un parlament, în care influința Maghiarilor ar fi paralizată prin reprezentanții naționalităților, și deci și contingentul de recruți va fi votat mai îngrabă. Contele Khuen vrea să arate acum, că el este în stare să rezolve reformele militare și prin actualul parlament, ca să documenteze, că reforma electorală peste tot nu este urgentă și se mai poate amâna. Asupra acestora atragem deosebită atențiune a naționalităților.

Austriacus.

DIN ȚARĂ

DIN BLAJ

Sunt trei ani și jumătate de când fibirăul Bőjthe Kálmán, acest „pașă“ al Blajului, cu un singur gest a disolvat societatea pompierilor voluntari români, cari erau o adevărată mândrie a Blajului, iar averea, steagul și cărțile le-a confiscat cu ajutorul jandarmilor. Și toate aceste fără nici o bază de drept, decât singur numai, pentru că comanda la pompieri se făcea în limba românească și tot așa erau conduse și protocoalele ședințelor, căci nici nu se putea altfel, fiind toți pompierii Români. Măriei Sale d-lui fibirău însă nu-i convinea de loc, ca în țara asta poreclită constituțională, în care urmașii vestiților comandanți Tuhutum și Arpad, puțin spor în civilizațiune au arătat. Și dacă Măriei Sale nu i-a plăcut felul cum era condusă reuniunea pompierilor voluntari, în spirit național românesc, cum Măria Sa a voit, așa a făcut. A disolvat-o.

De atunci și până acum Blajul a rămas fără pompieri, noroc numai, că în acest interval foarte puține cazuri de foc s'au ivit în Blaj. În 20 a lunii curente, fibirăul a convocat pe toți cetățenii Blajului, fără excepțiune, la o constătuire „intimă“, pentru că să asculte părerile unora și a altora cu cari împreună să afle modalitățile pe lângă cari s'ar putea înjgheba o nouă societate de pompieri, a cărei membrii să fie toți cetățenii Blajului, fără osebire de neam și lege. S'au și

prezentat aproape 300 cetățeni, a căror majoritate covârșitoare erau Români.

Dupăce fibirăul Bőjthe, comunică celor prezenți scopul pentru care a convocat această constătuire, dă citire Statutelor, făcute pentru înființându societate și redactate numai în limba maghiară. Isprăvindu-se cetirea acestora, se ridică și ia cuvântul d. adv. dr. Iuliu Maniu, care într'un discurs avântat și lung, aduce laude și mulțămite foștilor pompieri, pe cari îi roagă, că la caz, dacă cu consenzul nostru a tuturor să va înjgheba noua societate de pompieri, — să-și deie consimțământul, ca fosta lor avere, care de prezent li-e confiscată într'un mod jignitor pentru noi — să treacă în proprietatea înființându societăți.

Spune mai departe, că noi — deși întruniți într'un număr destul de mare, nu putem lua hotărâri meritorice pentru noua societate, deoarece nu cunoaștem statutele, fără a propune, ca să se aleagă o comisie de 12 membrii, cari să studieze statutele, să le compună într'un mod acceptabil și să se redacteze în limba română și maghiară. Dupăce acestea s'au vor fi isprăvit să se convoace o nouă constătuire, când apoi să vor putea statori modalitățile, pe lângă cari să se înființeze societatea.

Sfârșind d. Maniu, îi răspunde fibirăul în vorbe, că el are ordin și altă de bine să se înființeze acum, drept ce lansează o listă de înscriere, prin care celor se anunță de pompier, declară că cunoaște și primește statutele. Vorbește din nou d. Maniu și cere, ca să se șteargă petitul de pe listă și să rămână numai: „subscrisul pășesc de bună voie, ca pompier pentru Blaj“, ceea ce fibirăul cam cu anevoie a admis.

Când însă d. Maniu a făcut amintire despre averea foștilor pompieri, spunând, că deși a fost confiscată în mod jignitor pentru noi, cu ordin ministerial și asigură pe d-nul fibirău, că la caz, dacă vechii pompieri ar porni proces civil contra ministrului, nu există instanță judecătorească, care să nu deie drept acestora, și ministrul va fi judecat, ca să deie îndărăt averea confiscată, zic, când d. Maniu a vorbit despre aceste, fibirăul a încercat să-l combată, dar zadarnic i-a fost străduința, căci la cuvintele sincere și adevărate a diui Maniu n'a aflat nimic, cu ce l-ar putea răsturna. A fost înălțător, când d. Maniu în vorbirea din urmă a amintit de situația noastră politică și a întrebat dela Măria Sa d. fibirău, că ce ar face dânsul și toți Ungurii dacă ar fi în locul nostru și dacă și societățile lor ar fi persecutate, iar bunurile lor confiscate așa jignitor, cum s'a întâmplat cu noi și societățile noastre.

În fine d. Maniu invită pe cei prezenți să subscrie lista, dupăce s'a șters ce nu a fost convenabil și dupăce fibirăul a primit și prima propunere a d-lui Maniu, ca adevărat să fie aleasă o comisie de 12 membri pentru studiarea și redactarea statutelor.

Au fost aleși 6 Români și 6 străini, (Unguri și Jidani). Lista au scris-o toți cei prezenți cu excepțiunea Jidanilor, cari când au aflat, că e pe cale să se facă totuși ceva — au tulit-o afară, ca și când n'ar fi fost de când e lumea. Nici nu-i mirare așa mare: Jidanii nu pot fi gheșeftari și pompieri.

În sfârșit poate, că societatea pompierilor își va lua viață nu peste mult.

Elevii din cl. VIII. a liceului din Blaj au isprăvit cu examenul de clasă și cu cel scripturistic. Ca temă la examenul scripturistic din limba română au prelucrat: „Noul curent, Cipariu și reacțiunea“. Examenul de maturitate, verbal se va începe în 2 Iunie.

Deasemenea au isprăvit cu examenul de clasă și elevii din cursul al IV-lea dela institutul pedagogic din loc. Urmează ca să facă acum examenul scripturistic și verbal de cvalificațiune.

Coresp.

DIN ROMÂNIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

Serbarea de 10 Maiu — Svonuri de împăcare a celor două partide conservatoare

București, 10 Mai st. v. — Ne deșteaptă din somn bubuitul tunurilor. Ceriul e senin de-un albastru limpede, sărbătorec, — ca și albastrul tricolorului nostru. Par'că și natura ia parte la marea noastră aniversare.

Tunurile bubuie într'una. La acest bubuit

începe să răsună sunete de goarne. Întâi puține, clare pătrunzătoare. Apoi din ce în ce mai multe. Până ce la un moment dat aerul răcoros al dimineții se cutremură de sunetele de goarne venite din toate colțurile depărtate ale Capitalei.

E un svon frenetic de profundă bucurie războinică, ce par'că un formidabil marș de triumf ale cărui note, în loc să răsună armonice la un loc, s'au răspândit printr'o prea puternică impulsivitate, pe toată suprafața imensă a Capitalei.

Soldații încep să iasă din căzărni. În ținută de sărbătoare, cu pas odihnit calcă voinicește, mândrii de conștiința zilei mari, care prin ei se slăvește pentru slava strămoșilor lor, îndreptându-se în coloane disciplinate, spre locul de paradă.

Tricolorul fâlfâie pretutindeni. Tribunele publice de pe bulevard sunt pline de lume. Drumul dela palat până la mitropolie este mărginit de trupe în mare ținută. Prin acest nesfârșit defileu de soldați trece M. S. Regele pentru a auzi la Te-Deum-ul dela mitropolie. După Te-Deum începe defilarea.

Bătrânul suveran părește trăsura și încăleacă, lângă statuia lui Mihaiu Viteazul. Lângă statuia de bronz a eroului dela Călugăreni, statuia vie a căpitanului dela Plevna și Grivița. Majestuos, nemșcat, grav, M. S. Regele Carol înconjurat de AA. LL. RR. principele Ferdinand și Carol, de miniștri și de generali, primește defilarea.

În tribuna regală, privesc principesa Maria cu ceilalți auguști copii. De față este și mica principesă Ileana. M. S. Regina lipsește, fiind la Constanța.

Începe defilarea. Trec repede, pe caii lor iuți, mândrii roșiori, în roșul strălucitor al tuncelor lor; trec călărașii; trec micii și isteții vânători cari, la război, au onoarea primului foc al primului tribut de vieți; trece solida infanterie; trece puternica și bine echipata artilerie, cu tunurile mari de câmp și cu micile unități de deal; trec în sfârșit și elevii școalelor militare într'o admirabilă ținută.

Și lumea aplaudă entuziasmată. Și lacrimile nu ni le putem opri la desfășurarea aceasta de forță și disciplină națională. Și un sentiment de adâncă încredere în puterile noastre proprii ne răsare în suflete.

De câte ori apare câte un drapel, M. S. Regele salută solemn, publicul se descoperă, iar mica principesă Ileana, copil alintat de noroc, de patrie și de auguștii săi părinți, scoate limba răsăfătată.

Bine că n'o vede gloriosul ei bunic!

*

De câtă-va vreme au început să se răspândească svonuri serioase despre posibilitatea unei împăcări între partidul conservator guvernamental și d. Take Ionescu.

Genesa acestor svonuri a fost discursul rostit zilele acestea de d. Al. Bădărău, șeful conservatorilor-democrați din Iași, discurs, prin care fostul ministru de justiție reluă tema sa favorită a necesității reintregirii partidului conservator.

La propunerile de pace formulate din Iași, au răspuns ziarele guvernamentale afirmând, că și ele doresc reintregirea partidului, cu atât mai mult, că între frunțașii partidului guvernamental și amicii d-lui Take Ionescu nu există chestiuni personale, cari-i divid, ci numai deosebiri de principii.

Să se aplanze aceste deosebiri, și atunci reintregirea partidului se va face.

Cu toate aceste declarații prietenești, cred că pot să afirm, din sursă autorizată, că împăcarea nu este atât de apropiată pe cât s'ar părea. În afără de d. Bădărău, restul frunțașilor conservatori-democrați, și mai ales cei din Capitală, nu ar consimți la o împăcare decât în condiții inacceptabile pentru conservatori.

Chiar dacă acești frunțași ar renunța la ideea de a impune în mod expres pe d. T. Ionescu la succesiunea șefiei d-lui P. P. Carp, e puțin probabil, că ei ar renunța și la unele din principiile înaintate, cari formează marea partidului lor.

În orice caz, din aceste noi svonuri de împăcare conservatoare tot a rezultat un pas înainte în favoarea acestei împăcări. Și acest pas îl constituie declarația, că pe conservatori îi divid azi numai oarecari deosebiri de principii.

Bucureșteanul.

Litere — Arte — Științe

LA NOI ÎN SAT

*La noi au înflorit cireșii
Și zarzarii de prin grădini,
Tot satul e 'nvălit în vraja
Miresmei mândrilor malini.*

*Dumbravnicul începe-a crește
Și maghirani 'nbobocesc.
Ca fulgi de nea întârziată
Și lacrimioarele 'nfloresc.*

*E-un colț de rai, iubito, satul
Cu crânguri, plaiuri și cu văi
Și 'n acest rai măreț lipsește
Fiorul sfânt din ochii tăi.*

*De ce nu vii să dai c'un zimbet
Iar farmec florilor uitate?
Că mă urăști port singur vina, —
Dar florile-s nevinovate...*

Ioan Cocârlea-Leandru.

Doi prieteni

De: **Const. A. Giulescu**

Gică și cu Mișu sunt cei mai buni prieteni. Fetele din mahala, cari au trecut un an sau doi cu nasul prin pansion îi numesc „*les inseparables*,” iar Coana Bița pețitoarea orașului, le zice „*indispensabili*...”

Doamne, ce-i și cu lumea asta! Să nu te vadă, că ești cumva din rândul comun, ori, că te ridici numai cu o șchioapă mai sus de capetele celor mulți, că ochii tuturor se îndreaptă spre tine, și numai decât îți auzi vorbe rele. Așa era și cu cei doi prieteni.

Când trec în spre seară braț la braț către oraș, pe vremea când se pitește soarele în dosul turlei Sfântului Dumitru, numai, că auzi șoptindu-se în urma lor: Ce băieți cum se cad! Ce potrivii sunt amândoi! Frați să fie și tot n'ar semăna așa!

Or: Ce tipuri nesărate! Ce Doni Juani, crescuți în foi de bostanil...

Iar fetișcanele cam între patrusprezece și optsprezece ani oftează: Mișu da, zic și eu. Dar Gică nu-l pot suferi! Pe când altele: înțeleg, să spuneti de Gică. E și mai frumos, și mai deștept. Dar Mișu!...

O, e așa de rea lumea! Nu o poți nimeri s'o pui în gura puștii!...

Uite, și vorbe de astea, cu gesturi nu tocmai potrivite, se aud în fiecare seară prin mahalaua Bradului.

Dar, cine stă să le ia pe toate în seamă? Mai ales, că acești doi prieteni nu-și prea tocesc tălpile prin aceste locuri. Gândurile lor sunt în altă parte. Colea, în societatea înaltă, unde se iau în seamă ochii frumoși, unde se apreciază talentele și se captivează inimile mari.

Când au pornit de acasă, cum ajung în strada principală, cam în locul unde se întâlnește crema societății noastre, se opresc mai întâi la un văcsuitor de ghete, apoi la o fereastră cu oglindă, și după ce s'au spilcuit bine, își rotesc ochii jur împrejur oprind cu o adresă nemai pomenită pe cel mai bun muscal. Pândesc apoi, până ce toate privirile sunt îndreptate asupra lor, atunci, se răstoarnă victorioși în fundul trăsorii, strigând: Numai un tur băietel!...

... Și se duc cei doi prieteni în sborul fugărilor!...

Alte ori, se învârtesc agale în josul și susul stradei. Atunci, nu-s ochi de femeie în stare să înfațeze privirile îndrăznețe pe cari li aruncă Mișu, dar nici zâmbetului ademenitor, încremenit pe colțul gurei lui Gică. Nu-i trecător să fie batjocurit și nu-i femeie să nu primească un compliment. Tânără ori bătrână, frumoasă ori urâtă, toate-s florii!

Și grădina asta plină de vioarele de primăvară și crisanteme tomatice, cu nuferi de baltă și cu flori de pădure, încadrează paradisul vieții lor.

*

Gică e funcționar la externe, iar Mișu la finanțe. Și unul și altul trec în rândurile tinerilor cu „situație” — mai ales pentru cine nu-i cunoaște în deajuns.

Gică își rade mustețele, dar și-a lăsat de desuptul urechilor doi favoriți, ce seamănă cu două pișcoturi lunguțe. Așa sunt diplomații!...

Mișu are o mustăcioară abia răsărită, pe care mereu o chinuiește, vrând să-i dea o educație deosebită.

Pe cel dintâi îl vezi frunzărind ziarele străine; pe cel de al doilea revistele economice. Unul e diplomat altul e financiar.

Or cum ar fi însă, sunt băieți cu *chic*. Se îmbracă la cel mai bun croitor, schimbă cele mai frumoase cravate, și mănâncă la cel mai bun restaurant. O! dar au și cei mai buni creditorii!...

Intr'o seară de toamnă treceau plictisiți spre casă. Mergeau alături de o jumătate de ceas și nu schimbaseră nici o vorbă. Fiecare își depăna în liniște firul gândurilor!...

La un colț de stradă, le răsări deodată înaintea o femeie tânără și frumoasă. Ca mișcați de un curent electric cei doi prieteni se învârtiră pe tocurile pantalonilor de lac, făcându-și semne cu cotul. După ce își pipăiră cravatele și își răsturnară pălăriile puțin pe ceafă ca să capete un aer mai ștregăresc, își lungiră gâturile și porniră în urmărire.

A ținut goana asta mai o jumătate de ceas, în care timp o ploaie de cuvinte dragi, de vorbe alese, treceau pe la urechile celei urmărite.

Doamne, ce băieți bine crescuți, își zicea poate în minte, necunoscuta!... Or, ce pierde-vară sunt și ăștia de se țin așa de om?...

În strada 13 Septembrie, la casa cu numărul 13 se opriră cu toții.

— Uf! ce număr fatal strigă Mișu!...

— Ba pentru mine e de *bon augur* răsunse Gică.

Dela cea dintâi cărciumă, pe care o găsiră în cale, aflară că la numărul 13 locuiește o văduvă tină, frumoasă și cu parale. Amândoi strigară atunci într'un glas: Asta e o floare rară, care trebuie cultivată!...

Și aprinzându-și țigările porniră îngându-rați legănându-și umbrele de-alungul stradelor pustii!...

*

Trecuse toamna cu apusurile de soare triste și cu nopțile ploioase. Primii fulgi cădeau greoi din cerul plumburiu. Frunze răvășite de vânt goneau pe caldarimul albit de zăpadă, iar pe de-asupra orașului treceau stoluri, stoluri de corbi.

Din ajutorul Sfântului Dumitru, cei doi prieteni nu se mai văzură. Necunoscuta din 13 Septembrie îi fermecase pe amândoi. În fiecare seară îi ațâneau calea, în fiecare zi căutau s'o vadă, și nu de puține-ori s'au întâlnit ba la un colț de stradă, ba chiar în fața casei cu numărul 13.

Cum se zăreau însă departe, făceau o pirnetă pe călcăie și dispăreau în vălmășagul orașului.

Se apropia Crăciunul. Săniile cu zurgălăi treceau în goana fugărilor, și un ger aspru brodase pe geamuri flori și frunze.

Mișu, cu capul cuibărit în gulerul paltonului, intră grăbit la teatru. Cumpără două bilete stal I și puse unul într'un plic, după ce mai citi odată următoarele rânduri:

Doamnă,

Inchid în acest plic, odată cu biletul de teatru ce vă trimet și nădejdea mea, fericirea mea. Măne seară se joacă „Necunoscuta”. Vai! necunoscuta, pentru care de atâta timp nu mai am liniște! Dacă vrei, ai prilejul să faci un bine fără margini unei inimi, care se roagă pentru fericirea d-tale.

Mișu...

Inchise apoi scrisoarea și o aruncă la cutie.

Mulțumit, zâmbitor, și clipind șiret din ochi își zise printre dinți: Dacă-mi reușește planul, l-am zdrobit pe Gică, cu toată diplomația lui!...

Era în seara, când se juca la teatru, pentru prima oară „Necunoscuta”. Toate locurile erau pline, și o căldură moleșitoare se împrăștiase în sală. Un singur loc din stalul I era încă neocupat, iar alături în cap de bancă, sta Mișu răzimat de speteaza scaunului cu ochii pironiți la ușe, cercetând pe toți cei cari intrau în teatru.

Era îmbrăcat în redingotă neagră... cu colțul batistei scos puțin din buzunar, cu cărare aleasă fir cu fir și parfumat de te apuca dorul de cap. Mă rog, era irezistibil!...

Din vreme în vreme își îndrepta binoclul când la un grup de domnișoare din rangul întâi, când la un profil gânditor din rangul al doilea; dar nu pierdea din vedere nici cea mai mică mișcare dela ușe.

Sunase primul și al doilea semnal, dar necunoscuta tot nu se arăta. Își zise cu amărăciune: „Nu vine ingrata!...”

În momentul însă, când se dete al treilea semnal, și se stinse lumina electrică simți o mână așezându-se ușor pe umărul lui și o voce rugătoare care-i zise:

— Pardon, dă-mi voie!...

Infiorat întoarse capul. Dar care nu-i fu mirarea când dete cu ochii de Gică. Trecu ușor pe dinaintea lui, și așezându-se în locul de alături, îi zise:

— Îți mulțumesc dragă prietene pentru bilet. Persoana așteptată mă roagă să-ți comunic că regretă din suflet că te-ai deșteptat prea târziu. În dragoste e ca și în diplomație:

„Când scapi ocazia, și-ai pierdut reputația!...”

Mișu se uită plin de mânie în ochii lui Gică, și părăsi teatrul cu pas șovăitor.

Când ajunse în stradă, își zise cu glasul stins:

— Bre, n'aș fi crezut! Tot mai diplomat e decât mine!...

...Și de atunci, cei doi prieteni, sunt dușmani de moarte!

Cărți și reviste.

„*Revista politică și literară*”. Fără să facă mult șgomot în jurul său, fără să fie însoțită de sunetul chemător al reclamei atât de obișnuit la noi, „*Revista politică și literară*” își continuă apariția — deja al III-lea an — sub conducerea conștientă a directorului ei: d. Aurel Ciato.

Cunoscut în deajuns publicului românesc pentru puterea raționamentului său, care știe să pună atâta ordine și măsură în toate concepțiile și ideile sale — d. Aurel Ciato este prin numele său deja o garanție suficientă, că foaia d-sale nu va devia dela scopul propus, și pe care-l găsim exprimat așa de concis în primul număr de apariție al revistei în următoarea porție: „... cea dintâi problemă, ce trebuie să o realizăm, dacă vrem ca lupta noastră să nu fie numai un sbucium în domeniul contradicțiilor, este să ne creăm *idealele mari*, cari să ridice deopotrivă și *viața individuală* și *viața colectivă*, să creăm pe baza acestor ideale *unitatea de gândire*, care să ne dea *putința organizației* și a *muncii solidare*”.

În serviciul acestui scop și într'un îndrumare constantă a pulsației vieții românești în alvia ei normală, d. Aurel Ciato a stăruit cu atâta consecvență și pricepere, încât merită să nu mai fie trecută cu vederea o muncă, care desigur are să însemneze ceva în evoluția noastră culturală și politică.

Guyau ne spune într'una din scrierile sale că: „*acel, care tratează o carte ca pe un trecător, cu indiferența distrată și rău voitoare a primei aruncături de ochi, nu o va înțelege într'adevăr deplin: căci gândul omenesc, ca și individualitatea unei ființe, are nevoie de dragoste pentru a fi înțeles*”. Să privim dar cu o leacă de dragoste și la străduințele acestui suflet distins, care și-a pus cea mai bună parte a energiei sale în serviciul culturii românești.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 Maiu v. 1911

De-ale noastre.

Adunarea poporală din Lugoj. „Drapelul“ scrie: „Dupăcum am anunțat în n-rul trecut convoacă conducerea noastră de partid din Caraș-Severin o mare adunare poporală în Lugoj pe ziua de 2/15 Iunie ora 11 n. a. Convocătorul va apare săptămâna viitoare. Și până atunci anunțăm, că toți ceice doresc informațiuni speciale au să se adreseze d-lui avocat dr. Ioan Stoian în Lugoj, care este încredințat cu afacerile notariale“.

Fondul bisericii din Budapesta. Fostul ministru român Alexandru Constantinescu, în trecerea sa prin Budapesta a donat pentru biserica românească suma de 300 coroane.

Fondul bisericii se ridică azi la 94 mii coroane.

„Unirea ține să discrediteze biserica din România? Pentru nu știu a câteoară, un domn războinic, P. Delarupe, se hărțuește „de unul singur“ cu... „Societatea Națională Ortodoxă a femeilor române din București“ în primele coloane ale „Unirei“ din Blaj.

Cu o răutate fără păreche și cu o inconștiență condamnabilă, acest domn ia parte, împreună cu presa străină și înstrăinată din România, la acuza Mitropolitului Primat al bisericii din Regat.

Condamna preocuparea — în orice caz mai nobilă decât cele de până acum — a doamnelor din înalta societate pentru biserică, pentru educația religioasă a tinerimei (se lucrează de aceste doamne, sub privegherea ministerului respectiv, la înființarea unei școli pentru creșterea copiilor în spirit religios). Și acest domn nu se ferește de a pomeni, cu acest prilej, toate păcatele reale sau închipuite ale înaltei societăți din București, — de când e lumea și până azi.

E vechea boală a confesionalismului? E o manie a acestui domn?

Noi știam că organele noastre bisericești sunt și organe naționale!...

Excursie școlară. Marți au făcut elevii institutelor noastre teologic-pedagogic din Caransebeș o excursie școlară la Lugoj, sub conducerea profesorilor lor, vizitând școala agronomică de lângă Lugoj.

† **Dr. Ștefan Mircan**, absolvent de teologie și doctor în științele politice, fost profesor de religie, catihet al elevilor rom. gr. or. dela liceul de stat și școalele străine din Făgăraș; un tânăr de bună speranță, bun român, modest, energetic, conștiințos și devotat carierei pe care și-a ales-o; o victimă a persecuțiilor pornite de administrația făgărășană contra tuturor manifestațiilor românești din comitat; un prieten părăsit jertfit în ziua năcazului de „marii“ săi „prieteni“ făgărășeni, molochului jidano-maghiar, din Țara-Oltului, care nu l-a mai tolerat să fie părinte sufletească al celor, peste două sute de elevi din școalele făgărășene — a răposat, Marți în 10 Maiu c. v. în etate de 29 ani, într'un sanatoriu din București, și a fost înmormântat ieri, Joi, la 4 ore d. a. în cimiterul Belu din București.

În Dumineca memorabilelor serbări centenare șaguniene, a făcut cu elevii săi dela liceul de stat din Făgăraș o excursiune de pietate în pădurea Galațului, și niște suflete negre l-au denunțat, că a ținut vorbiri și a cântat cu cantecumenii și cântece urgisite de păzitorii „ideii“

de stat. De aici s'au pornit cercetări și persecuțiuni, cari nu s'au domolit până nu l-au delaturat din postul căruia s'a fost dedicat. Cu sufletul zdrobit și mai ales amar scârbit de rezerva indolentă a „marilor“ săi prieteni făgărășeni, cari se pupau zi de zi cu persecutorii săi, — s'a depărtat din Făgăraș, s'a retras la vatra părintească din Turcheșul-Săcelelor și deruta sufletească i-a atras morbul, care l-a răpus după abia un an și jumătate. Il jelesc adânc deprimării părinți, frați, surori, numeroase rudeni și toți ceice l-au cunoscut și apreciat. Depunem și noi o lacrimă duioasă pe mormântul, care se ridică de-asupra rămășițelor nefericitului tânăr, doborât de răutatea omenească, în floarea etății. Odihnească în pace! („G. Tr.“).

Din patrie.

Monarhia noastră nu va fi reprezentată în Italia. Acum se știe cu siguranță, că nimeni nu va reprezenta pe Monarhul nostru la serbările jubilarie din Italia. Aceasta se face din considerare față de Vatican, cu care Domnitorul nostru se află în relațiile cele mai amicale. Cu toate acestea legăturile intime dintre Monarhia noastră și Italia nu vor slăbi, dar se susține și aceea, că dacă mergea cineva în numele împăratului Francisc Iosif, aceste legături deveniau și mai trainice și peste tot producea o impresie bună în Italia.

Noul prezident al Ligei pentru votul universal. În urma morții baronului Bánffy Liga pentru votul universal a rămas fără prezident.

În sânul Ligei se agită acum mult, ca în locul lui Bánffy să se aleagă Iuliu Justh, ca fiind cel mai însuflețit anteluptător pentru sufragiul universal. Într'o ședință apropiată a comitetului se ia ca sigur, că la acest post va fi candidat Justh.

Logodna arhiducelui Carol Francisc Iosif. Circulă zvonul, că arhiducele Carol Francisc Iosif, nepotul M. Sale împăratului se va logodi cu principesa Zitta de Bourbon și Parma, sora prințului de Parma, — născută în 1892.

În cercurile Curții din Viena se desminte știrea despre apropiata logodnă a arhiducelui Carol Francisc Iosif cu principesa de Parma.

Negrija părinților. Este o datină condamnabilă, că părinții lasă de multeori în grija copiilor lucruri, cari le pot aduce cele mai mari nenorociri. Zi de zi se poate ceti prin ziare, că copii se nenorocesc din lipsa de grijă a părinților.

Și lumea tot nu învață.

Astfel de curând în comuna Ugra a ars de vie o mică fetiță de șase ani. Mama a lăsat în grija fetiței să pună pe foc, în timp ce ea lucra în grădina. Fetița a împlinit porunca și a tot pus pe foc, dar o schinteie i-a sărit pe haine și odată a luat toc toată îmbrăcămintea de pe ea. Până ce s'a întors mama, fetița murise între chinuri grozave.

Osândiți pentru omor. Curtea cu juri din Oradea-mare a condamnat la moarte pe Teodor Deac, pe cel de-al doilea la cinci ani pe al doilea la cinci ani.

Prin luna Martie un omor s'a petrecut pe un econom cu numele Kis. Cauza omorului: după mărturisirea acuzaților a fost, că Kis ar fi bătut într'o seară pe tatăl lui Trifan, lăsându-l aproape mort. Fiul său, care a dat încă în acea seară de tatăl său bătut crunt, s'a vorbit imediat cu Deac, ca să-și răzbune asupra lui Kis. Au mers acasă la el și l-au ucis cu drugi de fier. Curtea cu juri i-a aflat vinovați pentru omor premeditat și i-a condamnat la pedeapsa de mai sus.

Agent pedepsit. Într'o comună din cercul Margitei (Biharia), Ioan Borcan făcea adevărată neguțatorie cu sfaturile sale, ce le dădea celorce voiau să meargă în America. Dânsul fusese deja în lumea nouă și avea multe experiențe în ce pri-

Ceeace de primată îți atrage atențiunea luând în mână oricare număr al acestei reviste este în afară de sănătatea morală, ce transpiră din fiecare șir, buna împărțire și alegere a materialului, este iscusința, cu care directorul acestei reviste a știut să îmbrățișeze toate acele câmpuri de producțiune spirituală, cari pot să contribuie la întărirea conștiinței naționale și la crearea unității de gândire.

Astfel în afară de articoli politici, în cari se tractează în mod academic chestiuni și probleme politice, găsim în aceasta revistă tractate de filozofie, de sociologie, de critică literară; studii istorice, filologice, de economie națională; bune începuturi de popularizare a științelor geologice, medicale etc., cari alături de literatura frumoasă susținută de cei mai buni scriitori ai noștri: George Coșbuc, M. Sadoveanu, I. Gorun, I. Agârbiceanu, I. Adam, Al. Ciura și alții — ne dau valoarea completă a celei mai bune reviste dela noi.

Căci acest material așa de bogat și variat, nu este numai o culegere la întâmplare pentru a umplea corpul unei reviste, ci este contribuția atâtor spirite de elită la desăvârșirea scopului, ce și-l-a propus întemeietorul ei, și pe care l-a rezumat așa de elocvent în următoarele: *Sănătatea fizică și morală, conștiința comună sprijinită pe o convingere tare și Solidaritatea socială.*

Ce valoroasă este spre pildă lucrarea d-lui M. Străjanu, în care cu atâta competență și subtilitate ne face cunoscută opera d-lui C. Rădulescu-Motru:

Puterea sufletească! Dar „Statul“, opera d-lui dr. Franz Oppenheimer, profesor la universitatea din Berlin, în care găsim păreri de totul nouă și originale asupra ivirii statului și a ideii despre stat, și care se dă în traducere în aceasta revistă cu învoirea distinsului autor. Apoi nenumăratele studii și articole din peana d-lor: Aurel C. Popovici, dr. Iuliu Maniu, dr. Al. Vajda, dr. Valer Moldovan, E. Lovinescu, Teodor Raica, dr. Cassiu Maniu, dr. V. Meruțiu, dr. Vas. Hâncu, Al. Lăpedatu, Vas. C. Osvadă, H. ria P. Petrescu, Gavriil Todica, dr. V. Nițescu, dr. Ioan Rațiu etc.

Foarte temeinici, — mărturie a unei largi concepții și a unui creier puternic disciplinat — sunt articolii d-lui Aurel Ciato, directorul revistei. Păcat că nu se mai dau acele rubrici de „Viață socială“ susținute de d. Ciato în primii numeri de apariție ai revistei, și cari ne-au dat o dovadă așa de vie de spiritul fin de observație cu care este înzestrat și de pătrunderea temeinică a raporturilor noastre sociale, cari zădărnicesc înghețarea unei vieți mai demne. Nu se pot trece cu vederea nici „Notele politice“ și partea informativă, susținute tot de d. Ciato, în cari cu foarte multă justeță, obiectivitate, bun simț, și de multeori cu talent surprinzător se tratează chestii de ordinea zilei.

În timpul din urmă nu a apărut însă tocmai regulat aceasta revistă și aceasta este o mare greșală. Va fi de vină și publicul cetitor, căci se știe cât de anevoie se achită publicul nostru de îndatoririle, ce le are față cu presa noastră. Se plânge chiar d. Ciato într'un articol: „Sub linie“ de indolența într'adevăr desgustătoare a multor intelectuali ai noștri, cari de altfel nu întrelasă nici o ocazie să-și atîșeze naționalismul lor când aceasta paradă se poate face fără jertfă și oboseală. Dar ar trebui ca Blajul, căruia îi face onoare apariția acestei foi pe teritoriul său, să nu lase sarcina pe umerii bietului om, care desigur ar produce înzecit mai mult și mai de seamă dacă ar avea și sprijinul material indispensabil oricărei întreprinderi de acest fel.

Oreste.

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă ::

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provinciă trimitem modele

Leichner și Fleischer

vește trecerea la graniță fără pașaport. Pentru îndrumările ce le dădea oamenilor lua bani grei. Dar a pățit-o, căci la graniță au fost prinși vre-o 8 persoane. Pentru transgresiune au fost pedepsiți cu mai multe zile închisoare și întorși acasă. Dar în fasiunile lor au trebuit să mărturisească și aceea, că cine le-a dat sfatul să facă așa. În urma acestora agentul Borean a fost predat preturei și pedepsit cu 20 zile închisoare și 200 coroane amendă în bani. Apelând la ministrul de interne acesta a confirmat sentința forului inferior.

Dela frați

O nuntă românească în Salzburg. În ziua de sft. Gheorghe, luna curentă, avuse loc cununia d-lui *Anastase Negulescu* locotenent regesc la al 6-lea regiment român de artilerie cu gentila d-șoară, *baroneasa Irena Siber*, din o fruntașă familie a orașului, în biserica castelului Mirabel din Salzburg, asistați de frații de mire, domnii *Barbu Părăianu*, locotenent român de vânători și *N. Negulescu* (fratele mirelui) sublocotenent român de artilerie, cu drăgălașele domnișoare surori de mireasă, o fiică de colonel și o fiică de general de divizie; precum și de domnul colonel și comandant al regimentului de artilerie din Salzburg și de un major austriac, ambii ca nași, martorii ai frumoasei tinere părechi, toți în mare ținută militară.

Nu numai biserica, ci și spațioasa curte a castelului Mirabel erau pline de un public foarte ales din lumea civilă și militară, de deputațiuni ofițerești ale trupelor garnizoanei în uniformă de paradă, dintre cari în număr deosebit de mare era deputațiunea ofițerească de artilerie, o dovadă a deosebitei iubiri și stime, de cari s'a bucurat sărbătoritul mire în regimentul austriac, la care a fost atașat ultimii 2 ani.

Îți sălta inima de bucurie și de mândrie, privind la acei 3 ofițeri ai armatei române, la ținuta și pășirea lor impunătoare de adevărați soldați, la fețele și figurile lor frumoase, la mișcările lor sigure și pline de eleganță și grație, apoi la frumoasa, încântătoare dar și scumpa lor uniformă, care atrase atenția și stărnise admirația tuturor privitorilor, nu mai puțin și prin dibăcia și modul cum este ea cu așa deplin gust potrivită pe trupurile mlădioase ale acestor „șoimi de prin Carpați” și așa de vrednici reprezentanți ai glorioasei lor armate, aici în centrul european civilizate.

La finea actului cununii tinerii soți primiră în biserică din partea deputațiunilor, a amicilor și cunoșcuților asistenți, în mod foarte afabil călduroase felicitări.

După cununia bisericească s'a luat masa de nuntă în Hotelul Bristol, unde în mare veselie și strângere de legături prietenești între Austriaci și Români — anume la cetirea atâtor depeși de felicitări — s'a petrecut vr'o câteva ore până la plecarea tinerilor miri spre noua și frumoasa patrie a juvenilei noii cetățene române.

Telegramă oprită. „Cetim în „Adevărul”: Cu „ocaziunea morței bravei Românce ce a fost soția părintelui Lucaci, directorul ziarului nostru „Adevărul” i-a adresat acestuia o telegramă de condoleanță la Șişești.

Drept răspuns a primit o telegramă oficială, prin care poșta ungurească declară, că nu cunoaște o localitate cu numele Șişești iar poșta română adaugă:

„Scrieți destinația în ungurește. Ungurii refuză orice corespondență pentru țara lor, când localitatea de destinație este numită cu nume românesc!

Și noi suntem aliații Ungurilor!
Halal de noi!”.

D. Z. Furnică, cunoscutul comerciant din București, a luat frumoasa și patriotica inițiativă, de-a oferi un premiu cultural de 50 lei pentru cea mai bună lucrare în scris a elevilor din clasa VIII-a dela Liceul Lazăr, stabilind următorul subiect din istoria națională: „Situția Românilor din Ungaria dela venirea Ungurilor și până la răscoala lui Dozsa. Consecințele

răscoalei lui Dozsa pentru Români”. Comisiunea de examinare a lucrărilor, ce se vor prezenta la concursul pentru acest premiu, se va compune din directorul liceului, profesorul de istorie și un delegat al „Foaiei Noastre”.

Nu putem decât felicita pe inimosul domn Furnică pentru această laudabilă inițiativă.

Români din regat proprietari în Ungaria. Micii proprietari din comuna Lisa (România) constituiți în obște sătească au cumpărat 380 jugăre pământ dela baronul Jósika din Ungaria cu prețul de 100.000 cor.

Un eveniment în lumea artistică — D-l Ion C. Bacalbașa, noul director general al teatrelor, a debutat printr'un act de o reală importanță pentru Teatrul Național: a reușit să readucă pe prima noastră scenă pe d-nele M. Gurgea, L. Sturdza și pe d. Tony Bulandra.

Acești valoroși artiști, a căror lipsă Teatrul Național n'a putut-o ascunde cu toate silințele vrednice de toată lauda ale d-lui Pompiliu Eliade, au jucat timp de trei ani la teatrul Davila.

Prin revenirea lor la Teatrul Național, prima noastră scenă va vutea să-și lărgască repertoriul prin piese cari, fără concursul prețios al acestor artiști, erau inabordabile.

Logodna d-șoarei E. Lahovary. Mercuri a avut loc în Franța la primăria dela Newelly, în intimitate, căsătoria d-lui Gustave de Kergudzec, deputat din Camera franceză, cu gentila d-șoară Elena Lahovary, fiica neuitatului fruntaș general Iacob Lahovary.

Martorii mirelui au fost: d-nii Cruppi, ministrul de externe al Franței și Delcassé, ministrul marinei; martorii miresei: d. Al. Lahovary, ministrul plenipotențiar al României la Paris și d. Scarlat Gr. Lahovary, directorul ziarului „La Roumanie”, fost deputat.

Binecuvântarea nupțială a fost dată de către arhiepiscopul Stefano, preotul capelei române din Paris, în saloanele din strada Franklin ale d-nei Rosetti Rosnovanu, sora miresei.

Urăm fericire desăvârșită tinerei perechi.

Diverse

Cabare-ul lui Heltai câștigă tot mai mult simpatia publicului arădan. Programul e bogat și foarte variat. Artiștii Heltai, Varjasi etc și artistele cele mai de seamă, cum e lul. Keleti, zilnic seceră aplauze zgomotoase. Azi, Vineri s'a jucat cu foarte mare succes „Serata roșie” cu un program foarte ales. Peste puține zile cabare-ul lui Heltai va dispune de noi forțe, cu atracții noi și cu un program nou.

Petrecheri.

Petrecheri de vară în Timișoara. Tinerimea română din Timișoara invită la petrechea de vară, care va avea loc în pavilionul Grădinei de tir (Schiesstäte) din Timișoara-Iozefin în ziua de Constantin și Elena, la 3 lunie st. n. 1911. Inceputul la orele 8 seara. Taxa de intrare: pentru singuratici: 2 coroane, pentru familie: 5 coroane. Venitul curat este destinat pentru augmentarea fondului Alumneului român din Timișoara.

Din străinătate.

Nota Rusiei către Turcia. Sunt cunoscute tulburările ce bântuie în interiorul Turciei în urma răscoalei albaneze.

Aceste tulburări au provocat multe îngrijorări în sânul guvernului turcesc, dar tot atât de mult au preocupat și puterile mari din Europa. La granița Turciei de către Muntenegru s'au întâmplat dese ciocniri, căci răsculații albanezi erau ocrotiți din partea fraților lor Muntenegreni. Guvernul din Turcia n'a putut vedea cu ochi buni acest amestec nepermis al Muntenegrului în treburile interne ale Turciei. Urmarea a fost, că Turcia și-a concentrat armata la granița Muntenegrului pe lângă o adresă energică către Muntenegru, în care acesta era provocat să se abțină dela orice faptă, care ar viola legile neutralității.

Muntenegru: a declarat, că are intențiunile cele mai pașnice, dar spre siguranță își concentrează deasemenea armata la graniță.

În acest stadiu al lucrurilor se întâmplă neînțelegeri și frecări politice atât în sânul guvernului turcesc, cât și între diferitele partide politice, așa încât situația a devenit și mai încurcată ca la început.

Micul regat al Muntenegrului prin înarmări și concentrări de trupe și-a făcut cheltuieli mari, pe cari abia le poate suporta. Cu toate sforțările însă, ce putea face față de Turcia într'un eventual războiu.

Spre deplina siguranță a apelat deci la scutul marilor puteri din Europa, cărora le-a expus într'o adresă starea faptică a lucrului, descriind în colorii nefavorabile pentru ea înarmările Turciei.

Ca răspuns la această adresă, Rusia, protectora Muntenegrului, a trimis zilele acestea o notă către Poarta otomană, în care o provoacă să încete cu înarmările față de Muntenegru, care are cele mai curate și pașnice intențiuni. Această notă a Rusiei a stărnit senzație în lumea politică a Europei, căci lumea se desvășase de o vreme încoace de astfel de note venite din parte rusească.

E drept, că diplomația socoate, că Rusia vrea să facă numai pace, dar totuși tonul și timpul, în care se dă această notă, sunt suspecte și invoacă înaintea lumii procedul cu decenii în urmă, pe care l-a urmat Rusia în Turcia.

E semnificativ, că nota coincide cu conflictul dintre Bulgaria și Turcia izbucnit în urma uciderii unui ofițer bulgar de către soldați turci, pentru care Bulgaria a cerut cea mai complectă reparație dela Poartă. Răspunsul Porței a fost nemulțumitor pentru Bulgaria, care în răspunsul ei către Turcia a fost amenințătoare. Rezolvirea acestor chestii e așteptată cu multă încordare în lumea diplomatică.

Mișcare monarhistă în Portugalia. Un mare ziar din Lissabona descrie în colorii foarte pesimiste mișcarea monarhistă din Portugalia. Guvernul însuși se desminte, căci s'a văzut silit să ia toate măsurile de lipsă pentru a întări garnizoanele din nord.

La granița Portugaliei ar sta gata de intrare peste 2000 de oameni mercenari, cari la momentul potrivit vor trece granița, iar locuitorii comunelor din apropiere le dau tot ajutorul.

Moartea unui milionar filantrop Marți a murit în Berlin arhilionarul Nertheim, mare comerciant, lăsând 15 milioane pentru scopuri filantropice și legate speciale pentru toți oamenii, cari au fost în serviciul lui.

Catastrofa din Paris. Atașatul militar român Sturza a dus în ministerul de externe o cunună pentru decedatul ministru de războiu Berteaux în numele colegilor săi. Tot astfel au prezentat cununi și ambasadorul spaniol și cel austro-ungar.

Starea prim ministrului Monis devine din zi în zi tot mai bună, așa, că însănătoșarea lui deplină va urma mai curând, de cum se crezuse.

Dramatica aventură a unui aeronaut. Din Ingolstadt se anunță, că rupându-se cablul unui balon captiv, aerostatul s'a ridicat în văzduh la o înălțime de 5000 metri.

Ofițerul din gondolă a avut prezența de spirit să facă, în învelișul balonului, o spărtură cu cuțitul, ceea ce a avut de urmărire coborârea aerostatului.

La 10 metri de pământ, ofițerul a sărit din nacelă, iar balonul, așa desumflat cum era, s'a reinălțat apucându-o spre Tirol, unde a căzut.

Descoperirea unui furt de 38 milioane în timpul războiului cu Japonia. Din Petersburg vine știrea, că în urma unei anchete s'a constatat, că în timpul războiului cu Japonia, tezaurul a fost furat cu 38 milioane fr. În aceste furturi sunt implicați funcționari ai ministerelor dela căile ferate și ofițeri.

Un proces de 40 milioane contra regelui Prusiei. Tribunalele din Prusia se vor ocupa în curând cu procesul pendinte de mai mulți ani în contra regelui Prusiei din cauza moștenirii contelui Ernest de Münnich, proces în care este vorba de 40 milioane de ruble. Moștenitorii contelui Münnich își bazează pretențiunile pe o donațiune, pe care a făcut-o la 1741 regele Friederic cel Mare, mareșalului Münnich pentru încheierea unei alianțe favorabile cu Rusia.

Memoriul capilor Bisericilor creștine din Turcia. Memoriul adresat Porții de către exarhul bulgar și cei trei patriarhi — grec, armean ortodox și armean catolic — formulează următoarele deziderate:

1. Controlul Statului asupra școlilor streine să se facă prin intermediul capului Bisericii respective.
2. Atestatele și diplomele de absolvire a cursurilor să fie redactate în limba maternă a naționalității respective.
3. Poarta să recunoască valabilitatea unui asemenea certificat, pentru numirea posesorului lui în orice funcție publică.
4. Fixarea unui procent de recruți creștini.
5. Să se recunoască soldaților creștini dreptul de a se plânge direct autorităților militare superioare, în caz de nedreptate ori maltratare.
6. Egalitatea desăvârșită pentru clerul și riturile creștine față de riturile și clerul musulman.
7. Abolirea dispozițiilor restrictive în ce privește pe ofițerii creștini, de-oarece armata imperiului e, în aceeaș măsură, nu numai a musulmanilor ci și a creștinilor.

Explozie pe un platou de exerciții. Din Colonia se anunță: Pe platoul de exerciții dela Eisenborn a explodat un obuz de tun. Trei dragoni au fost grav răniți, dintre cari unul mortal.

La exercițiile artileriei a explodat o granată. Un vagmistru a fost oribil mutilat și a fost transportat muribund la spital; unui soldat i-s'a sdrobot brațul drept: mai mulți soldați au fost grav răniți.

O tragedie groaznică. În Casenza, în Italia, se anunță: Impiegatul dela calea ferată, Tancioni, ca răsbunare că, pe cale disciplinară, a fost mutat la altă stație, s'a dus în cabinetul inspectorului Giunta și, cu mai multe focuri de revolver l-a omorât.

Asasinul s'a aruncat apoi pe fereastră, rămânând jos pe pavaj, cu picioarele și cu capul sdrobite.

Soția inspectorului Giunta, de desperare, a înebunit și a trebuit imediat internată într'un ospiciu.

Anunț. În **Jebel** (com. Timiș), situat pe linia principală Baziaș-Timișoara, în centrul comunei românești cu aproape 5000 suflete, **se caută un negustor român**, care poate închiria ori cumpăra o casă corespunzătoare.

A se adresa lui **Danilă Albu.**

Redactor responsabil: **Atanasiu Hălmăgian.**

Mangra Tisza și „Tribuna“

se capătă la

librăria diecezană, Arad.

Prețul 1 coroană.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

- Dr. Em. Grigorovița, Cum a fost odată, schițe din Bucovina cu 84 ilustrații în text 2:80
- Dr. Em. Grigorovița, Peatra muierii, roman istoric 1:—
- Merimée Pr. Don Juan, trad. de S. Nădejde —30
- Ciocărlan I., Inimă de mamă . . . . . —30
- Tailler Em., Succesul în viață . . . . . —30
- Al. Dumas, Tatăl, Măestrul Adam Calabrezul —30
- Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete . . . . . —30
- Sadovean Pevestiri din războiu ediția II. . . . . 2:—
- „ Floare ofilită ed. II. . . . . 2:—
- „ Apa morților roman, ... 2:—
- Henrich Ibsen Poesii trad. de Iosif și Anghel 2:—
- Mironescu Dr. Th. Cura de slăbit și de îngrășat . . . . . —30
- Flamarion C. Urania vol. I și II a . . . . . —30
- Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel. . . . . —30
- Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar. . . . . 1:—
- Agârbiceanu I. În întuneric. . . . . 2:—
- Gârleanu Em. Din lumea celor cari nuvântă 2:—
- Sadoveanu M. Apa morților, roman . . . . . 2:—
- „ „ Soimii . . . . . 2:—
- „ „ Povestiri de seară . . . . . 2:—
- Pop, V. Iubirea e biruitoare . . . . . 2:—
- Sandu Aldea C. Ape mari . . . . . 2:—

- Dulfu P. Povești și cântece 1:50
- Gorkii M. Parveniții 1:50
- Dr. Iacob, Căsătoria a doua a preoților, chestiune de drept canonic . . . . . 1:—
- Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri . . . . . —45
- Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte . . . . . —40
- Marosch S. Creditorii . . . . . —30
- Chanteaubriand, Atala . . . . . —30
- Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52 Cor. 15:—
- Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878 . . . . . Cor. 2:50
- Agârbiceanu I.: „În întuneric“, nuvele . . . . . 2:—
- Luncianu M.: „În sărbători“ nuvele 1:50
- Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele 1:50
- Hai să râdem, Almanahul revistei literare Minerva . . . . . 1:—
- Shakespeare W. „Regele Lear“ tragedie în 5 acte și 25 tablouri . . . . . —45
- Eftimiu Victor, Înșirate Mărgărite. Poem feeric . . . . . 2:—
- Gorki M., Mama, roman 1:50
- Payot I., Educația voinței. . . . . 2:—
- Mikszath C., Cavalerii . . . . . —30
- Jules Payot Educația vinței . . . . . 2:—
- Tăslăuanu C. Oct. Informații literare culturale 1903—1911 . . . . . 2:—
- Iorga N. Studiu și documente cu privire la Istoria Românilor vol. XIX. . . . . 3:—
- Agârbiceanu I. Două iubiri . . . . . 2:—
- „ „ În clasa cultă. 1:80
- Ghibu I. Ziaristica bisericăscă la Români 2:—
- Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826 . . . . . 3:—
- Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele. 2:—
- Stavri A. Luminișuri, poezii . . . . . 2:—
- Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu 3:50
- Poe Edgar, Ingropat de viu . . . . . —10
- Martig. Em. Psihologia pedagogică 3:50
- Tschudi Clara: „Tinerețea Mariei Antoaneta —30
- Boteni I.: „Drumuri“ . . . . . —30
- Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“ . . . . . —30
- Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate . . . . . Cor. 3:—

Plus de fiecare câte 10—20 fil. pentru porto postal.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

PĂCATUL

dramă țărănească în 3 acte

localizată din franțuzește

de dr. Horia Petra-Petrescu

(2) — Urmare —

Mitrofan: (râzând) Că zău au dreptate să le spună la toți învățații ăștia că-s nebuni! De câte ori n'am văzut eu, cu ochii mei, pe doftoru ăl bătrân alergând cale de două ceasuri, numai ca să vadă niște pietrii crescute cu mușchiu, fără de nici un preț. Nu e bătut la cap?

Rusan: Ala-i om în felul lui! Li place tot ce-i vechi: obiceiuri vechi și pietrii mucezite; da de aia tot e el ăl mai bun doftor din toată țara.

Barbu (îndopându-și pipa): Așa-i, așa-i.

Catarina: Ce mai furtună! O fi bărbatu-meu așa de cuminte, să posească pe undeva? (lui Mitrofan și Rusan). N'am avut dreptate, când v'am spus să plecați? Acum ați fi acasă.

Mitrofan (râzând): Ana-i de vină la toate. N'a trebuit să ne stingă lămpașu.

Ana: Ehei, d'apoi erați buni-bucuroși, că mai rămâneți.

Rusan: Nu, nu, judece, așa are dreptate: am fi făcut mai bine să o pornim la drum.

Barbu: Aveți ierni grele pe aici.

Rusan: Nu în toți anii, d-le strajameșter; de cincisprezece ani n'am avut o iarnă ca asta.

Mitrofan: Așa zău, din iarna Grecului nu îmi aduc aminte să fi avut atâta zăpadă. De atunci știu c'au fost munții de prin Noemvrie albi și frigu a ținut până pe la sf. Gheorghe. Când a fost să înghețe, au ieșit apele din alvie și pe câmpuri nu vedeai decât șoareci și șobolani înecați.

Barbu: Și de ce-i zice iarna Grecului?

Rusan: Pentru o veste a naibii, pe care n'or uita-o oamenii de pe aici niciodată. Judeceasa își aduce aminte de ea, nu-i așa?

Catarina: Dar cum să nu, Rusane; că destul am tot auzit-o după ce s'a întâmplat?!

Mitrofan: Atunci te-ai fi putut arăta strajameșter!

Barbu: Da ce a fost? (afară bate vântul).

Ana: Viscolește tot mai tare.

Catarina: Da, fata mea, numa' de n'ar fi tată-tău pe drum.

Rusan (lui Barbu) Să-ți povestesc toate, din fir în păr, că am fost doar și eu martor până într'un loc. Vezi, astăzi sunt tocmai 15 ani, că stam cu primaru' de azi — care-și cumpărase, cu cinci ori cu șase luni înainte de întâmplarea asta moara — stau aici la masa asta, de aici. Mai erau Niculai Lungu, cismarul Tănase și încă câțiva. Mulți din ei își dorm somnul de veci sub răchițele din grădina bisericii. Toți trebuie să venim la rând, ori mai târziu, ori mai de vreme, tot una: fericiți ăia, cari n'au nimic pe sufletu' lor. (În momentul acesta se apleacă Barbu, ia

din sobă un cărbune aprins în palmă și-și aprinde pipa: apoi se razimă de marginea mesei.) Jucam în cărți și mai erau încă mulți oaspeți în odaie, când se aud, bătea tocmai pece curții, zurgălaele dela o sanie. Sania se oprește în curte și într'un casă un Grec, un Creștin. Să fi avut așa, patruzeci și cinci până la cincizeci de ani, om stravan, bine făcut. Parca . . . . . cum intră, în bunda lui verde, îmblănită, cu căciula lui de samur, cu barba roșietică, stufoasă și'n cizmele lui mari, de piele de iepure. Era un negustor de bucate. Intră și zice: „Să dea D-zeu bine!“ Toți ne-am întors la el și ne-am întrebat: „Da de unde mai vine și ăsta?... Ce vrea?“, — fiindcă negustorii de bucate dau pe-aici numai pe la începutu' primăverii. Crișan îl întreabă: „Ce poțtești?“ Ția își descinge, fără să zică o vorbă, un brâu mare, pe care-l purta pe la șolduri, îl pune pe masă, de auziai cum sună banii'n el și abea într'un târziu zice: „Zăpada e mare, drumu-i greu... ian du-mi caii în grajd; într'un ceas plec mai departe“. A beut apoi o sticlă de vin, fără să spună vre-o vorbă cuiva, ca unu' supărat rău, ori unu', care se gândește ziua-noaptea la trebile lui. La unsprezece a intrat păzitoru' de noapte în birt, ne-am dus cu toții și a rămas numai Grecu' înapoi.

(O isbitură puternică de vânt. Se aude cum se sparge un geam).

Catarina: Doamne, ce-o fi și asta?

Mitrofan: Nu-i nimic, judeceaso, numai o fereastră spartă; ați lăsat pe semne o fereastră deschisă.

„Hațegana“

instituit de credit și economii, societate pe acții
Hațeg — Hátzeg.

Concurs.

a) „HAȚEGANA“ instituit de credit și economii, societate pe acții în Hațeg, prin aceasta publică concurs pentru ocuparea postului de **director** executiv cu termen de 30 Iunie 1911 st. n. cu următoarele condițiuni:

1. Recurenții au să dovedească calificarea sau cu testimoniu despre absolvirea academiei comerciale, sau să arete că au doctoratul juridic, precum și atestatul de serviciu de până aici.
2. Alesul nu poate avea altă ocupațiune și trebuie să dea o cauțiune de 5000 coroane în bani gata, imobile sau efecte.
3. Beneficiul se statorosește în K. 3200 salariu anual, K. 800 bani de cvartir și tantiema statutară de 2%.
4. Instituirea să face deocamdată provizor pe un an.

b) Pentru ocuparea postului de **contabil** la filiala din Cluj cu următoarele condițiuni:

Recurenții au să dovedească absolvirea școlii comerciale sup. și că au praxă de bancă ca se poată conduce independent agendele filialei. Cei ce vor fi versați în ale cărții funduare vor fi preferiți.

Beneficiul să statorosește în 1600 cor. salariu anual, iar după un an de probă va fi definitiv ales și va intra la fondul de penziune și tantiema statutară.

Hațeg, la 18 Maiu 1911.

Diracțiunea.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

**Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.**

**Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).**

**Magazinul de oroloage și bijuterii cel
mai mare din Arad. Cea mai ieftină
sursă de cumpărat. Telefon 438.**

Catarina (ridicându-se): Să văd. (iese în bucătărie).

Ana: Mamă, nu te duce, nu te duce!

Catarina: (în fața bucătăriei). Fii pe pace, viu îndată.

SCENA a 9-a.

Cei de mai înainte, fără *Catarina*.

Barbu: Da tot nu văd cum m'ăș fi putut arăta și eu, tată Rusane.

Rusan: Ai puțină răbdare, strajameștere. Intr'ailaltă zi au găsit calu Grecului lângă podu ăl mare și la o sută de pași, în râu, bunda ai verde și căciula, pline de sânge. Ce s'a făcut cu omu meu, nu știe nimeni până în ziua de astăzi...

Mitrofan: Asta-i adevărul curat. A doua zi au venit jandarii, pe lângă tot viscolu naibii și de-atunci au adus și pe aici o casă de jandari.

Barbu: Da nu s'a făcut cercetare?

Mitrofan: Ba bine că nu! Firește. Destul s'a căsnit strajameșteru ălalalt! A alergat în dreapta, în stânga, a adunat martori, a scris la protocele; judele de tribunal, procuroru și doctoru, — toți au venit, s'au uitat la drum și la căciulă... toate de geaba!

Barbu: Și n'au pus ochiul pe nimeni?

Mitrofan: Firește, că au pus. Nu lipsește ăla nicicând, da trebuie să ai dovezi. Trăiau pe atunci în capu' satului doi frați, Gheorghe și Tănase Bădiță, aveau un urs bătrân, un măgar și trei dulăi, cu cari mergeau și jucau cu ei pe la târguri. Le mergea bine și beau și rachiu după

Ziffer Sándor

întreprindere de mașini de scris
Arad, strada Forray, palatul contelui Hunyady.

Unicul vânzător al mașinilor cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere românești după plac, se pot primi pentru probă și recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat.

Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină.

Mare magazin de aparținente de cea mai bună calitate.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)
de examen

cu Cor. 1-20 o sută bucăți, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

carti potrivite pentru premii școlare.

pofta inimii lor. Tocmai când a dispărut Grecu', erau ei duși și s'a răspândit faima, că au lăsat pe animale să mănăce pe Grec, și de aia nu s'au găsit decât bunda și căciula, fiindcă s'au săturat ei câinii și ursu' cu alelalte. Au pus mâna pe ei, firește, pe amândoi, slabii de ei; au stat 15 luni în temniță, da' tot n'au putut să le adeverească nimeni nimic și au fost siliți să le facă vânt. Animalele le-au flămânzit într'ăia și au pierit. Ca să aibă din ce trăi, au început să petecească la căldări și primaru' le-a dat lor în seamă coliba, de pe câmpu' lui de cânepă, fără să le ia nici un creițaruș.

Rusan: Crișan e prea bun cu ticăloșii ăștia. Trebuia să-i dea de mult afară.

Barbu: Să te miri de ce-mi povestiți aicea; n'am auzit niciodată nimica.

Mitrofan: Da, dacă n'ai avut prileju'... credem că o ști mai bine ca noi.

Barbu: Nu, e pentru întâiadată, că aud lucr' ăsta.

SCENA A 10-a.

Cei de mai înainte. *Catarina*.

Catarina: Mă gândeam eu că a lăsat Măria fereastra dela bucătărie deschisă! Poți să-i tot toci la urechi, să închidă fereștile, fata asta nu aude nimic. S'au spart toate ochiurile de fereastă.

Rusan: Ce să-i faci, fata-i tinerică; în anii ei ai fel de fel de gânduri în cap.

Catarina: (așezându-se iară) Iacob e afară și vrea să-ți vorbească, Barbule.

În librăria diecezană din Arad află aplicare

un cassar.

Postul e a se ocupa în 1 Iunie st. n. Salar deocamdată lunar anticipativ **100 cor.**

Preferiți sunt cei ce au absolvat vre-o școală comercială eventual cei ce au praxă în afaceri de librărie.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

întreprindere de instalarea sonoriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferenéz Nr. 42.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Caut un candidat de ad-
vocat român. ■

Cei cu praxă preferiți. Postul se poate ocupa imediat.

Dr. **Iustin Pop**, avocat în Deva.

Barbu: Iacob, jandaru?

Catarina: Da; i-am spus să între în casă, da n'a vrut. E ceva de slujbă.

Barbu: A, da, știu ce vrea.

(Se ridică, își ia pălăria și pleacă spre ușe).

Ana: Te 'ntorci, nu-i așa, Barbule?

Barbu: (pe pragul ușii) Da, îndată. (iese)

SCENA A 11-a.

Rusan: *Barbu* ăsta e om de omenie... e blând el, nu-i vorbă, da cu păcătoșii nu știe ce-i gluma.

Mitrofan: Da zău, primaru poate să zică că are noroc, dacă capătă așa un ginere; da și i-se brodesc toate lui Crișan, de când îl țiu minte. Mai întâi cumpără birtu ăsta, unde s'a dat de răpă mai înainte Gheorghe Folotă. Toți credeau că n'o să poată pune nici când laolaltă prețu cumpărării, când colea, iată, că vin mustrerii buni, adună el, tot adună la bani și — plătește, omule! Apoi cumpără o livadie, vre-o câte-va cânepiște douăsprezece jugăre de arat, moara cu fierestău la „trei știjiari“, apoi moara și tot negoțul lui de lemne. Lumina ochilor lui e Ana, și fata crește, o dă la școală, la internat în oraș, el își așează banii în ipotecă grasă — și ajunge chiar și „Domnu Primar“. Nu-i mai lipsea decât un ginere, știi, colea, sdravăn, cu chiverniseală, care să n'arunce banii cu găleata pe fereastă, pe care să-l placă și fata-sa și să-l cinstească toți oamenii de omenie — și, ian te uită, vine și Irimie Barbu, om de treabă, de care numai bine poți auzi unde te 'ntorci.

(Va urma)

Prima fabrică de
maccaroane și aluat în Ardeal

Jacob Uhl

proprietarii primei mori cu sul din Țarat
Sibiiu—Nagyszeben, str. Șaguna 17.

Filiale: Saggasse nr. 30, Jungerwaldstrasse nr. 3.

Își recomandă maccaroanele și alte fabricate de aluat recunoscute ca excelente.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fl.
exclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvăliă de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comande din provincă se execută în aceeași zi

25 (11)

Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria FRAȚII ROTH
ARAD, Andrassy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșă,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale** și tot felul de lucrări atingătoare de această branșă.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuraja cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

1909 Paris grand Prix.

Premiat: Presburg 1908, cu crucea de onoare cu
coroană de aur și cu medalia expoziției.

Premiat:

Premiat:

Sibiiu 1903 cu crucea de argint. ↓ Timișoara 1908 cu medalie de aur.

Premiat: 1909 Mähr-Ostran cu premiul prim,
diploma de onoare.

Prima fabrică de brânză din Ardeal
mănată cu electricitate.

Urmașul lui Ioan Groffner

Frideric Homm

Sibiiu — Nagyszeben.

Telefon Nr. 148. ● Weinanger 2—6. ● Intemeiată în 1872.

Fabrică de brânză fină de oaie.

➔ Vânzare en gros și în detail cu Ardeleni. ➔

Brânză Grojer și Emmenthal, unt de teo.

Producție de ouă artificiale și răcoritoare.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească imprimată feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încreșturile.

■ **Prețul unui tub 1 cor.** ■

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, cremă, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

■ **0 cutie 1 cor. 20 fl.** ■

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil. înmoaie pielea.

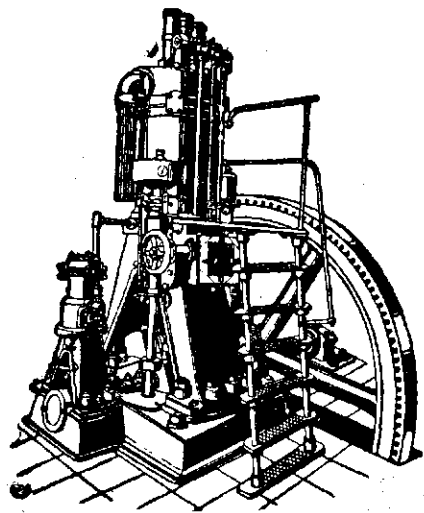
■ **0 bucată 70 fileri.** ■

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și pre-
țuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolară
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la expoziția
din Sepsiszentgyörgy cu
medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnă-
torie de fier.

B r a ș o v .

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește :

stabilimente de turbine, motoare și locomobile de
uleiu brut „Coroana“, mori mănate cu motor și
apă, stabilimente electrice, stabilimente de trans-
misiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și
sanatorii aranjat conform tuturor
recerințelor moderne; — dietetică
după sistemul lui **dr. Sahmann**; —
(băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald,
de acid carbonic, de oxygen, de radium,
băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică
și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele
ale schimbului organic (neurasthenie, histerie, anemie,
diabet, diateză urică, reumatism, boale de stomach
: : și de intestine, etc. : :

Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în
: : stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. : :

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție
direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATHYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a execută tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
învitări pentru petreceri.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.